

**HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU**

OPINNÄYTETYÖ

MINÄ – Unelmista arkeen ja takaisin

Taidehankkeen toiminnan vaikutukset nuorten
koulumotivaatioon ja luokkahenkeen

Netta Alanko

Järjestö- ja nuorisotyön koulutusohjelma (210 op)

11/15

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Koulutusohjelman nimi

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Netta Alanko	Sivumäärä 38 + 2 liitesivua
Työn nimi MINÄ – Unelmista arkeen ja takaisin – Taidehankkeen toiminnan vaikutukset nuorten koulumotivaatioon ja luokkahenkeen	
Ohjaava(t) opettaja(t) Tiina Valkendorff	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Annantalo, la Pellinen	
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyön tilaajana toimii lasten ja nuorten taidekeskus Annantalon oma pilottihanke nimeltä <i>MINÄ – Unelmista arkeen ja takaisin</i>. Kyseinen hanke oli suunnattu 9 helsinkiläiselle nuorten ryhmälle, mitkä koostuivat niin 10.-luokista kuin ammattikoulun aloittaneista ryhmistä. Tavoitteena oli ehkäistä nuorten syrjäytymistä taiteen keinoin – käytännössä kouluille tarjottiin taide-esityksiä sekä toiminnallisia taide-työpajoja.</p> <p>Työn tavoitteena on avata, millaisia vaikutuksia hankkeen taidetoiminnalla oli ollut erään mukana olleen nuorten ryhmän koulumotivaatioon sekä luokkahenkeen. Kyseinen ryhmä oli ollut haastava niin hankkeen toimijoille kuin luokan omalle opettajalle. Ryhmän yhteishengen parantamiseksi kokeiltiin taide-toiminnan lisäämistä kouluarkeen. Yksi keskeisin taidetoiminta oli ryhmälle suunnittelemani ja toteuttamani videoprojekti nimeltä <i>MINÄ! –perjantai</i>, minkä keskeisenä tavoitteena oli ryhmän yhteishengen parantaminen. Hankkeen loppupuolella nuorten luokkahengessä ja koulumotivaatioissa näkyi positiivisia muutoksia.</p> <p>Vaikutusten selville saamiseksi tutkimuksessa käytettiin laadullisen tutkimuksen menetelmää. Tutkimusaineistona toimivat hankkeen aikana toteutettu havainnointi ja niistä tehdyt muistiinpanot sekä loppupuolella nuorten kanssa käydyt yksilöhaastattelut. Tutkimusaineiston pohjalta saatiin tietoa siitä, miten ja miksi taidetoiminta vaikutti nuorten luokkahenkeen ja koulumotivaatioon.</p> <p>Kysymys siitä, millaisia vaikutuksia niin omalla videoprojektilla että hankkeen muulla taidetoiminnalla oli nuorten kasvaneeseen koulumotivaatioon sekä parantuneeseen luokkahenkeen, on mielenkiintoinen hankkeen toimijoille sekä kaikille, joiden tavoitteena on tukea nuorten kouluhyvinvointia. Opinnäytetyöstä saadaan vastauksia siihen, miksi ja miten taidetoiminta vaikutti omalta osaltaan nuorten koulumotivaatioon ja luokkahenkeen. Teoriapohjaa tukee niin ryhmädynamiikkaa kuin taidetyöpajatoimintaa analysoivaa kirjallisuutta.</p>	
Asiasanat taidemenetelmät, nuorisotyö, yhteisöllisyys, koulumotivaatio, luokkahenki	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Degree Programme in Civil Activity and Youth Work

ABSTRACT

Author Netta Alanko	Number of pages 38 + 2
Title <i>Minä – Unelmista arkeen ja takaisin</i> – Art project's influences to youths' school motivation and team spirit	
Supervisor(s) Tiina Valkendorff	
Subscriber and/or Mentor Annantalo, Ia Pellinen	
Abstract <p>The subscriber of this thesis is Annantalon Children & Youth Art Center's own pilot project called <i>MINÄ – Unelmista arkeen ja takaisin</i>. The project in question was targeted to 9 youth groups in Helsinki consisting of tenth graders as well as groups that had just started vocational school. The aim of the project was to prevent social exclusion of adolescents through art – schools were offered organized art performances and interactive art workshops.</p> <p>The goal of this thesis is to establish how the project's art activities have influenced the learning motivation and school spirit of a certain group that participated in the project. The group in question has been a challenge to the project's operator as well as to their own teacher. In order to improve the team spirit, adding art activities to their daily routines was tested. One of the main activities that aimed to improve the groups team spirit was a video project called <i>MINÄ! –perjantai</i> that I had planned and realized for the group. By the end of the project there was a clear positive change in both team spirit, as well as in school motivation.</p> <p>In order to point out the reactions of adolescents, a qualitative research method has been applied to this thesis. The observations, notes and interviews with the adolescents made during the project work as research material for the thesis. Based on this research material it was possible to get information on how and why the art activities influenced the team spirit and school motivation of the adolescents.</p> <p>The question of how the video project, and other art activities within the project influenced the increased learning motivation and improved team spirit is interesting for both the project's operators, as well as, to everyone concerned with the wellbeing of adolescents in schools. This thesis will pursue to answer the question why and how can art activities influence positively in the team spirit and school motivation of youth. Literature analyzing art workshop activities and group dynamics has been used to support the theories discussed in this thesis.</p>	
Keywords art methods, youth work, communality, school motivation, team spirit	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 ANNANTALO JA MINÄ – UNELMISTA ARKEEN JA TAKAISIN –HANKE	6
2.1 Annantalo	6
2.2 <i>MINÄ – Unelmista arkeen ja takaisin</i> -hanke	6
2.3 Hankkeen työpajat ja esitykset	8
3 OPINNÄYTETYÖN TARVE JA TOTEUTUS	12
3.1 Tutkimusryhmän kanssa koetut haasteet	12
3.2 Laadullinen tutkimus	14
3.3 Teemahaastattelu	14
3.4 Havainnointi	16
3.5 Tutkimuksen etiikka	18
4 HANKKEEN VAIKUTUKSET NUORTEN KOULUMOTIVAATIOON JA LUOKKAHENKEEN	20
4.1 Tutkimusaineiston luokittelu	20
4.2 Tutkimusaineiston analyysi	21
4.4 Taidetoiminnan vaikutukset luokkahenkeen	22
4.5 Taidetoiminnan vaikutukset koulumotivaatioon	24
5 TAIDETOIMINNAN VAIKUTUSTEN LOPPUTULOS	27
5.1 Koulumotivaation ja luokkahengen vaikutukset toisiinsa	27
5.2 Työpajatoiminta ja tunteiden vapaa tila	28
5.3 Taide vaikuttajana	30
5.4 Oma rooli vaikuttajana	31
6 ITSEARVIOINTI	34
LÄHTEET	37
LIITTEET	38

1 JOHDANTO

Löysin keväällä 2014 koulun nettisivuilta ilmoituksen Helsingin taidekeskus Annantalon nuorille suunnatusta *MINÄ – Unelmista arkeen ja takaisin* -taidehankkeesta, mihin etsittiin työharjoittelijoita. Ilmoitus herätti mielenkiintoni, sillä hankkeessa pääsi työskentelemään nuorten kanssa taiteen keinoin yhdessä eri taidetoimijoiden kanssa. Annantalo oli minulle entuudestaan tuttu paikka, sillä suoritin siellä opintojeni ensimmäisen työharjoittelun ja tein siitä lähtien kyseiselle taidetalolle pieniä työtehtäviä. Taide itseilmaisun muotona ja henkilökohtaisena kiinnostuksen kohteena on taas kulkenut mukana elämässäni pienestä pitäen.

Aloitin taide- ja kulttuurikasvatuksen työharjoittelun heti syksyllä hankkeen käynnistyessä. Olin aktiivisesti mukana nuorten työpajoissa ja esityksissä, avustin muita taideopettajia ja tutustuin nuoriin taiteen tekemisen kautta. Puolitoistakuukautinen harjoittelu meni ohitse hujauksessa, mutta kiinnostus nuorten kanssa työskentelyyn taiteen keinoin vain kasvoi ja tahdoin kovasti pysyä mukana hankkeessa. Lopulta kävi niin, että pääsin tekemään hankkeelle sekä oman kehittämisprojektini että opinnäytetyöni.

Opinnäytetyöni käsittelee hankkeen taidetoiminnan vaikutuksia nuorten luokkahenkeen ja koulumotivaatioon. Opinnäytetyössä tuodaan esille, millaisia seurauksia taidetoiminnalla on ollut nuorten yhteishenkeen ja koulunkäynnin mielekkyyteen. Tutkimuksen pohjana toimivat erään hankkeessa mukana olleen luokan kanssa käydyt haastattelut sekä niin luokassa itsessään kuin työpajoissa toteutettu havainnointi koko lukuvuoden aikana. Myös omat muistiinpanot ja päiväkirjamerkinnot toimivat osana tutkimusmateriaalia.

Opinnäytetyö on kiinnostava niin Annantalolle kuin muille nuorten kanssa toimiville siitä syystä, että kyseinen hankkeessa sekä omassa tutkimuksessa mukana ollut ryhmä oli haastava niin hankkeen toimijoille kuin luokan omalle opettajalle. Ryhmä oli hankkeen alkaessa levoton, nuoriin oli vaikea saada kontaktia eivätkä työpajat onnistuneet tavoitteissaan. Koulun henkilökunnan ja hankkeen toimijoiden kanssa käydyn tapaamisen jälkeen kyseinen ryhmä sai hankkeelta lisäapua ryhmäytymiseen ja nuorten tukemiseen lukuvuoden puolivälissä. Kevättä kohden luokan yhteishenki ja nuoret itse kokivat muutoksen parempaan suuntaan. Siksi kysymys siitä, millaisia

vaikutuksia hankkeen taidetoiminnalla oli tähän huomattavaan muutokseen, on mielenkiintoinen ja tärkeä kaikille, joiden tavoitteena on tukea ja vahvistaa niin yhteisöllisyyden tunnetta, nuorten kasvua sekä unelmien hahmottamista ja niiden saavuttamista.

2 ANNANTALO JA *MINÄ – UNELMISTA ARKEEN JA TAKAISIN* –HANKE

2.1 Annantalo

Annantalo on Helsingin kaupungin ylläpitämä, lapsille ja nuorille suunnattu taidetalo Helsingin keskustassa. Annantalo on toiminut taidekeskuksena vuodesta 1987 saakka, jolloin Helsingin kaupunki kunnosti rakennuksen erilaiselle taidetoiminnalle soveltuvaksi.

Annantalo tarjoaa monipuolista taideopetusta valokuvauksesta teatteriin sekä sarjakuvailmaisusta kädentaitoihin. Tämän lisäksi Annantalo järjestää lasten ja nuorten taidenäyttelyitä sekä tanssi- ja teatteriesityksiä. Annantalo tekee myös paljon yhteistyötä koulujen kanssa. Päivisin talo täytyy taideopetukseen tulevista alakoululaisista ja iltaisin taidekursseille osallistuvista lapsista ja nuorista. Muutaman kerran vuodessa talossa järjestetään koko perheen tapahtumapäiviä, joista mainittavia ovat esimerkiksi *Hurraa!* –lasten ja nuorten teatterifestivaalit ja *Lasten Taiteiden yö*.

2.2 *MINÄ – Unelmista arkeen ja takaisin* -hanke

MINÄ – Unelmista arkeen ja takaisin –hanke oli Annantalon vuodenmittainen pilotti-hanke, minkä takana toimivat kulttuurituottajat Ila Pellinen ja Kikka Hahtomaa. Projektiassistenttina työskenteli media-assistentti Kirsi Kunelius. Hankkeen kohteena olivat 9 helsinkiläistä luokkaa. Mukana oli niin 10.–luokkia kuin erilaisia ammattiopiston aloittaneita ryhmiä. Luokat osallistuivat osittain vaihtelevien taidetoimijoiden ohjaamaan työpajatoimintaan sekä erilaisiin taide-esityksiin ja asiantuntijaluentoihin. Kaikki toiminnat olivat kouluarkeen integroituja. Suurin osa työpajoista järjestettiin kouluissa lukujärjestyksiin sopivina ajankohtina. Hanke järjesti lopuksi nuorten oman taidenäyt-

telyn Annantalolla, missä oli esillä nuorten töitä Anne Rossi-Horton kuratoimana sekä kutsutaiteilijana Aleksii Tolonen.

Hankkeen tavoitteena oli tuottaja Kikka Hahtomaan mukaan tarjota mukana olleille luokille välineitä koulun menestyksekkääseen suorittamiseen ja sen jälkeisen elämän suunnitteluun. Hankkeessa taide nostettiin oppimisympäristöksi perinteisen opetuksen rinnalle. Tavoitteena oli ehkäistä nuorten syrjäytymistä sekä vahvistaa heidän itsetuntoaan ja –tuntemustaan erilaisia taidemenetelmiä käyttäen. Hankkeen tarkoituksena oli tukea toiminnallaan nuorten tasapainoista kasvua kokonaisvaltaiseen oppimiseen sekä persoonallisuuden monipuoliseen kehittymiseen. Pyrkimys oli myös kannustaa nuoria ilmaisemaan itseään luovasti ja vahvistaa heidän kykyään toimia erilaisten ryhmien jäsenenä. Toiveena oli, että yhteistyö taidelaitosten, taiteilijoiden ja muiden asiantuntijoiden kanssa johtaisi uusille, pysyville oppimispoluille, joita voisi hyödyntää kouluissa myös tulevaisuudessa. Tärkeässä roolissa olivat lisäksi taiteen tekeminen itse ja siinä kehittyminen sekä taide-elämyksistä syntyneet kokemukset, niiden jakaminen ja niistä keskusteleminen.

Hankkeessa olennaista myös oli pohtia nuorten kanssa sitä, mitä taidekin tutkii: *kuka olen, mistä tullen ja mihin kuulun*. Siksi oman identiteetin ja minuuden tutkiminen oli yksi keskeisimmistä aiheista hankkeen toiminnassa. Sen lisäksi, että nuoria kannustettiin tekemään taidetta niin itse kuin yhdessä toisten kanssa, olennaista oli tarjota taide-elämyksiä erilaisten esitysten kautta. Nuoret pääsivät osallistumaan monipuolisiin teatteriesityksiin niin elokuvan, tanssin kuin elävän teatterin saralta.

Hankkeen toimintasuunnitelman (liite 2) mukaan tavoitteet olivat lyhyesti seuraavat:

- oppilaslähtöisyys
- nuoren itsetunnon ja –tuntemuksen kasvaminen
- minäkuvan vahvistuminen
- suvaitsevaisuuden lisääntyminen
- vuorovaikutustaitojen kehittyminen
- oma-aloitteellisuuden lisääntyminen
- sitoutuminen
- opiskelumotivaation lisääntyminen
- vastuun ottaminen
- luovuuden ja ilon löytyminen
- kokonaisvaltainen oppiminen

- toimijuuden vahvistuminen
- tunnetaitojen harjoittaminen
- elämäntaitojen kehittyminen
- voimautumisen kokemukset
- syrjäytymisen ehkäiseminen
- oppimisympäristöjen laajentuminen
- kodin ja koulun yhteistyön tukeminen
- rutiinien rikkominen
- voimaantuminen

Hankkeen tulokset tutkittiin yhteistyössä Helsingin yliopiston Opettajankoulutuslaitoksen lehtorin Inkeri Ruokosen kanssa. Hanke oli osana Helsingin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa 2013-2016. Kyseisen suunnitelman laatimisen velvoitti lastensuojelulaki (12§). Suunnitelman keskeisiä aiheita olivat muun muassa nuorten syrjäytymisen ehkäisy sekä lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen sekä erilaisien ongelmien ennaltaehkäiseminen.

Opinnäytetyössä *MINÄ – Unelmista arkeen ja takaisin* –hankkeesta tullaan käyttämään jatkossa nimeä *hanke*.

2.3 Hankkeen työpajat ja esitykset

Alla on kuvattuna ne työpajat, mihin tutkimuskohteenani olevat nuoret osallistuivat vuoden aikana. Kaikesta taidetoiminnasta kerrotaan lyhyesti, mutta tutkimusaineiston pohjalta vaikuttavimmat työpajat sisältävät enemmän yksityiskohtaisempaa tietoa, jotta vaikutukset avautuisivat laajemmin lukijalle. Työpajojen sisällön kuvaus auttaa ymmärtämään nuorten vastauksia haastatteluissa sekä hahmottamaan, millaista taidetoimintaa hanke tarjosi nuorille.

Työpajat toteutettiin nuorten omassa koulussa ja niistä vastasivat hankkeessa mukana olleet taideohjaajat. Itse toimin vuoden aikana työpajoissa avustajana ja täysin osallistuvana havainnoitsijana. Tämän lisäksi suunnittelin ja ohjasin samalle luokalle oman kolmen (3) kuukauden mittaisen kehittämisprojektini nimeltä *MINÄ!* –perjantai, mistä on myös kerrottu enemmän tässä kappaleessa.

Kimppakuvitus

Kimppakuvituksen työpaja järjestettiin heti hankkeen alussa ja sen keskiönä oli yhteisöllinen piirtäminen sekä toisiinsa tutustuminen – nuoret maalasivat vapaasti suurille kankaille tussein ja maalein, tarjolla oli pientä syötävää ja taustalla soi nuorten valitsemaa musiikkia. Myös opettaja osallistui piirtämiseen. Lopulta valmistuneet teokset ripustettiin nuorten omaan luokkaan.

Luokan tuunaus

Työpajan ideana oli antaa oppilaille mahdollisuus sisustaa ja muokata omaa luokkaansa yhteisvoimin pienin, yksinkertaisin keinoin. Luokassa muun muassa koristeltiin seinät maalauksin ja tarroin, vaihdettiin verhot toisiin ja ripustettiin aiemmassa yhteisötaiteen työpajassa luodut maalaukset.

Tuunaus-työpajassa olennaisinta oli, että oppilaille annettiin yhdessä mahdollisuus ideoida, suunnitella ja toteuttaa omannäköinen luokkatila. Luokan tuunaamiseen annettiin aikaa kaksi päivää, joista viimeisenä järjestettiin omat ”tuparit”, joissa tarjolla oli pientä syötävää ja juotavaa.

CV–videotyöpaja

CV–videotyöpajan ideana oli, että jokainen nuori sai esitellä itsensä videolle työnhakua ajatellen. Nuoret kertoivat esimerkiksi keitä olivat, mitä olivat tehneet työkseen aiemmin, missä olivat hyviä ja mitä toivoivat tulevaisuudelta. CV–videoita nuoret pysyivät hyödyntämään työnhaussa.

Työpajan ideana oli työnhaun tukemisen lisäksi nuorten voimaannuttaminen kannustamalla heitä uskomaan itseensä sekä löytämään omat vahvuudet. Kyseistä työpajaa ohjasivat media-assistentti Kirsi Kunelius sekä teatteriohjaaja Tuomo Rämö.

Zodiak – englantia liikkeen keinoin

Työpajassa keskityttiin englannin kielen oppimiseen yhdessä erilaisten leikkien ja liikkeiden avulla. Työpajassa myös tehtiin pieniä itsenäisesti toteutettavia englannin kielen tehtäviä. Tavoitteena oli opetella englantia yhdessä kehoa käyttäen sekä yhdistää kielen opettelu liikkeeseen.

Työpajan toteuttivat uuden tanssin keskus Zodiakin toimijat.

Rentoutumistyöpaja

Rentoutustyöpajoissa harjoiteltiin luokan kesken erilaisia rentoutumismenetelmiä sekä itsensä ilmaisua kehon avulla. Tavoitteena oli tarjota nuorille mahdollisuus rentoutua rauhassa ja tunnustella harjoitusten avulla omaa kehoa sekä sen rentouttamista. Työpajan vastuuvetäjänä toimi Jenni Urpilainen.

Voimauttava valokuvaus

Ennen työpajaa nuoret olivat tulostaneet työpajaa varten omiin unelmiin ja elämään liittyviä kuvia. Kuvissa saattoi esiintyä esimerkiksi lapsuuskuvia, perheenjäseniä, ystäviä, julkisuuden henkilöitä tai muita omaan elämään ja haaveisiin liittyviä kuvia. Työpajan alussa nuoret täyttivät monisteen, mihin kirjoitettiin positiivisia asioita omasta itsestään. Tämän jälkeen nuoret saivat valita kuvaustilanteessa käytettävää rekvisiittaa. Tarjolla oli erilaisia vaatteita ja asusteita. Rekvisiitan avulla nuoret saattoivat viestiä omaa unelmaansa ja ilmaista itseään eri tavalla kuin normaalissa kuvaustilanteessa.

Nuoret ottivat myös kuvia toisistaan, joissakin kuvissa nuoret olivat yksin ja toisissa ystävän kanssa. Pelkkä taideohjaaja ei siis ottanut kuvia. Tarkoituksena oli, että kuvattavana oleva sai itse päättää, miten itseä kuvataan.

Lopuksi jokainen nuori sai päättää, mikä kuva itsestä tulostettiin. Tulostettua kuvaa, omaa kuvamateriaalia sekä monistetta käytettiin hyödyksi lopputehtävässä, missä kaikki materiaalit koottiin ja liimattiin suurelle kartongille. Lopputulokseksi syntyi niin sanottu unelmakollaasi.

Työpajan suunnitteli ja toteutti kuvataideopettaja Heidi Koljonen. Itse olin myös aktiivinen ohjaaja kyseisessä työpajassa.

MINÄ! –perjantai -videoprojekti

Minä! –perjantai oli itseni suunnittelema ja toteuttama kehittämisprojekti, mikä toteutettiin osana *MINÄ – Unelmista arkeen ja takaisin* -hanketta. Kehittämisprojektin tavoitteena oli nostaa esille videoprojektin kautta nuorten omat unelmat sekä parantaa luokkahenkeä. Lopullisena tavoitteena oli nuorten yhdessä tekemä video, missä jokaisen unelma tuli esille tavalla tai toisella. *Minä!* –perjantai toistui joka perjantai kolmen kuukauden ajan.

Luokan uudelleen ryhmytyminen toteutettiin siten, että projektin alussa toimittiin pienryhmissä, mutta loppua kohden yhdistyttiin ryhmä kerrallaan yhdeksi luokaksi. Pienryhmätoiminnan tarkoituksena oli saada sekä nuoret että ohjaajat tutustumaan toisiinsa paremmin, jotta yhtenä luokkana toimiminen olisi luonnistunut paremmin.

Minä! –perjantain alkupuolella nuoret pohtivat omia haaveitaan unelmakarttojen avulla sekä saivat video-opetusta omissa pienryhmissään. Myös leikkimielisiä draaman keinoja hyödynnettiin työpajoissa. Unelmakarttojen, draamaharjoitusten ja video-opetuksen pohjalta nuoret pääsivät kirjoittamaan omaa käsikirjoitusta. Käsikirjoituksen avulla nuoret kuvasivat ja editoivat yhdessä toteutetun unelmapainotteisen videon. Lopussa pidettiin pienimuotoiset juhlat, missä video katsottiin yhdessä.

MINÄ! –perjantaista tullaan käyttämään opinnäytetyössä myöhemmin nimeä *video-projekti*.

Taide-esitykset

Nuoret osallistuivat vuoden aikana erilaisiin esityksiin niin teatterin, tanssin, elokuvien kuin asiantuntijaluentojen saralta. Esityksiä tarjosivat niin Helsingin kaupungin kulttuurikeskukset kuin kaupungin teatterit. Osa teatteriesityksistä järjesti esitysten jälkeen työpajoja, missä esityksen aiheita käytiin läpi nuorten kanssa erilaisin toiminnallisina taidemenetelmin.

3 OPINNÄYTETYÖN TARVE JA TOTEUTUS

Tässä kappaleessa kerron ensin tutkimuskohteenani olleen nuorten ryhmän taustoja. Jotta luokan yhteishengen ja nuorten koulumotivaation muutosta voisi verrata syksystä kevääseen, on olennaista tietää ryhmän taustoista ja siitä, millainen tilanne ryhmässä oli hankkeen alkupuolella.

Oman tutkimukseni tarkoitus oli selvittää laadullisen tutkimuksen avulla hankkeen toiminnan vaikutukset luokkahenkeen ja koulumotivaatioon. Koska olin ollut mukana hankkeessa sen käynnistymisestä saakka, mielenkiintoisiksi tutkimuskysymyksiksi nousi esimerkiksi se, oliko hanke onnistunut taidetoiminnallaan tukemaan nuorten koulumotivaatiota sekä parantamaan luokan yhteishenkeä kevättä kohden ja mitkä tekijät taidetoiminnassa olivat muutoksiin vaikuttaneet. Työpajoihin osallistuessani pystyin arvioimaan tutkimuskohteenani olleen luokan käyttäytymistä, nuorten omaa ulosantia ja kasvua sekä seurata niin heidän omaa, yksilöllistä kuin yhteisöllistäkin muutoksen kaartaan hankkeen toiminnan aikana.

Koska kohderyhmässä tapahtui selkeitä havaittavia muutoksia hankkeen loppua kohden, halusimme yhdessä hankkeen toimijoiden kesken tietää, millaisia vaikutuksia toiminnalla oli nuorten elämään ja millaisia ajatuksia nuorilla oli herännyt hankkeen saralta. Tutkimusaineistoa tuli runsaasti, mikä kertoi siitä, että hankkeen toiminnalla oli ollut suuri vaikutus nuorten elämän eri osa-alueisiin. Opinnäytetyössä rajasin keskeisiksi osa-alueiksi koulumotivaation ja luokkahengen.

Tutkimuksen pääasiallisena äänenä toimivat nuoret itse. Pysin tuomaan tutkimuksen avulla esille, millaisia vaikutuksia hankkeella oli luokkahenkeen ja koulumotivaatioon heidän omasta näkökulmastaan sekä pohtia, mitkä tekijät taidetoiminnassa olivat osana vaikutusta. Tutkimusaineistona toimivat nuorten kanssa käydyt haastattelut sekä vuoden aikana toteutettu havainnointi niin työpajoissa kuin oppitunneilla.

3.1 Tutkimusryhmän kanssa koetut haasteet

Hankkeen alussa tutkimuskohteena ollut nuorten ryhmä oli tuottanut erinäisiä haasteita niin hankkeen toimijoille kuin ryhmän omille opettajille. Hankkeen aloittaessa kouluissa järjestettävän taidetoiminnan oli työpajojen aloittaminen hankalaa nuorten levottomuuden, sisäisten konfliktien ja motivaation puutteen vuoksi. Työskennellessäni ryhmän taidetyöpajoissa apuohjaajana pystyin täysin osallistuvana havainnoitsijana seurata ryhmää ja sen jäseniä. Ryhmän sisällä oli selkeää eripuraa nuorten välillä, mikä näkyi yleisenä aggressiivisuutena, jatkuvana riidanhaastamisena sekä verbaalisena puolustautumisena. Nuoret, joiden suomen kieli oli heikko, kommunikoivat keskenään omalla äidinkielellään, minkä takia yksityiskohtaisempia tietoja riidan syistä oli vaikea ymmärtää.

Ryhmässä oli selkeitä ryhmäteoreetikko Wilfred Bionin (1897-1979) *pako- ja taisteluryhmään* viittaavia piirteitä. Bionin teorian mukaan kyseisessä ryhmässä käyttäytyään kuin vihollinen olisi sitä uhkaamassa – tunnelma on kiihtynyt, aggressiivinen ja tyytymätön (Aku Kopakkala, 2011, 46). Tällöin syyllistä uhkaan etsittiin joko ryhmän sisä- tai ulkopuolelta, mikä kertoi nuorten tavasta syyllistää joko toisiaan, ohjaajia tai opettajaa esimerkiksi omista teoistaan. Ryhmän sisäiset pakokeinot näkyivät tekojen vähättelyinä, välttelyinä tai vitsailuna, mitkä tukivat Bionin taistelu- ja pakoryhmäteoriaa. Kun ohjaajat eivät osallistuneet syyllistävään ilmapiiriin, oli seurauksena viestin ohittaminen ja ohjaajien sivuuttaminen, mikä näkyi täydellisenä nuorten kuuntelemattomuutena ja kontaktin saamisen mahdottomuutena. Viestien ja ohjaajien sivuuttaminen johti siihen, ettei työpajojen tehtäviä saatu aina aloitetuksi.

Levottomuus aiheutti myös ryhmän kahtiajakautumisen, mistä ryhmän opettaja oli erityisesti huolissaan. Niin sanotut tunnolliset ja motivoituneet oppilaat olivat yksi tiimi, levottomat nuoret taas toinen. Motivoituneet oppilaat kärsivät luokan vilkkaudesta, sillä se vaikeutti omaa oppimista, työskentelyrauhaa sekä koulussa jaksamista. Muutamissa työpajoissa, missä toimintaa ei saatu kunnolla edes aloitetuksi nuorten keskinäisten riitojen vuoksi, osa ”motivoituneista nuorista” poistui turhautuneisuutensa tai pelkojensa takia. Muutama nuoret poistuivat työpajoista ahdistuksen ja pelon vallassa, sillä jatkuva riitely, kiusanteko ja melu kävivät liian stressaaviksi. Ryhmässä oli myös nuoria, joiden poistuminen tilanteesta tapahtui tottuneesti, mikä kertoi vastaavien tilanteiden olevan jo tavanomaisia omassa kouluarjessa.

Luokan oma opettaja avasi tilannetta yhdysvaltalaisen tutkijan Bruce Tuckmanin ryhmän kehitysvaiheiden teorialla, minkä mukaan ryhmän kehitys koostui neljästä eri vaiheesta: *forming*, *storming*, *norming* ja *performing* (Kopakkala, 2011, 49). Ryhmän tilanteen ollessa kriittisimmillään käytiin läpi kuohuntavaihetta (*storming*), missä tyyppisiä olivat ryhmän konfliktitilanteet ja sisäiset taistelut, tyytymättömyys ryhmää kohtaan, tehtävien vastustaminen sekä ryhmän jäsenien ja ohjaajien testaaminen (2011, 49). Opettaja koki, että tukea tarvittiin kuohuntavaiheesta sopimisvaiheeseen (*norming*). Teorian mukaan sopimisvaihe piti sisällään ryhmän jäsenien toistensa hyväksymisen ja yhteenkuuluvuuden tunteen syntymisen sekä konfliktitilanteiden välttämisen (2011, 50).

Keskustelu opettajan kanssa sekä havainnointi työpajoissa sai itseni pohtimaan, mikä auttaisi luokan tilannetta ja vahvistaisi sopimisvaihetta sekä siihen sisältyvää yhteenkuuluvuuden tunnetta luokassa. Ratkaisuksi suunnittelin *MINÄ!* –perjantainimisen videotyöpajaprojektin, minkä keskeisin idea oli ryhmäytyä uudestaan pienryhmistä yhdeksi luokaksi omien unelmien pohtimisen kautta. Kuohuntavaiheessa kokoustimme yhdessä hankkeen toimijoiden ja koulun henkilökunnan kanssa keskustellaksemme siitä, millaista tukea ryhmä voisi saada hankkeelta. Samaisessa kokouksessa esittelin ideani *MINÄ!* –perjantaista, mikä lopulta toteutettiin hankkeen puolivälissä heti nuorten palatessa kouluun vuodenvaihteen jälkeen.

3.2 Laadullinen tutkimus

Valitsin kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen siksi, että sen tutkimusmenetelmät sopivat paremmin vaikutusten analysoinnille kuin määrällisen tutkimuksen. Yksilöhaastatteluista sekä havainnoinnista syntyneen aineiston pohjalta pyrin ratkaisemaan kysymyksen siitä, millaisia vaikutuksia nuoret kokivat hankkeen toiminnalla olleen luokan yhteishenkeen ja omaan koulumotivaatioon.

3.3 Teemahaastattelu

Haastattelukysymykset loin osittain hankkeen toimintasuunnitelmassa mainittujen tavoitteiden pohjalta ja ne toteutettiin teemahaastatteluina. Kysymykset jaettiin eri

teemoihin, mitkä liittyivät hankkeen vaikutusten arviointiin nuorten elämässä. Teemoina olivat nuorten oma suhde hankkeeseen, vaikutukset itsetuntoon ja -tuntemukseen, tulevaisuuden suunnitteluun, koulumotivaatioon ja luokkahenkeen. Haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina kuuden (6) nuoren kanssa, joista yksi vastasi samoihin kysymyksiin kirjallisesti. Ennen haastatteluja olin antanut nuorille ilmoituksen tutkimushaastattelusta kotiin vietäväksi. Suostumus haastatteluun perustui kuitenkin vapaaehtoisuuteen ja tutkimuksen hyödyksi koituikin keskenään erityyppisten nuorten haastattelut.

Haastattelutilanteessa kaikilta nuorilta kysyttiin samat kysymykset, mitkä äänitettiin ja litteroitiin jälkikäteen. Osan kanssa kysymyksiä jouduttiin muokkaamaan ja tarkentamaan haastattelutilanteessa kielimuurin takia. Haastattelut kestivät noin kaksikymmentä minuuttia yhtä henkilöä kohti.

Valitsin yksilöhaastattelut siksi, että saisin niiden avulla mahdollisimman paljon kokemuskohtaista tietoa nuorilta itseltään hankkeesta. Koin yksilöhaastattelun turvallisimpana ja luotettavimpana haastattelumuotona, sillä kysymykset saattoivat olla nuorille arkaluontoisia. Lisäksi osalla nuorista suomen kieli oli sen verran heikko, että yksilöhaastatteluissa oli mahdollista saada tarvittava aika kielelliseen yhteisymmärrykseen ja kysymysten sekä vastausten selventämiseen.

Valmistauduin haastatteluihin perehtymällä kirjallisuuteen ja sitä kautta hyvän haastattelijan piirteisiin, jotta haastattelutilanne olisi mahdollisimman ammattimainen ja eettinen. Hirsjärven ja Hurmeen mukaan (2008, 96) hyvän haastattelijan piirteisiin kuuluivat ammattimainen käyttäytyminen, ei auktoriteettisen aseman ottaminen, kiinnostuneisuus aiheesta, keskustelunomaisen ja vapautuneen tilanteen luominen sekä luottamuksellisuus. Haastattelutilanteissa itselleni oli tärkeää se, että vein itse mahdollisimman vähän tilaa ja valtaa keskustelutilanteessa, ja keskityin täydellisesti toiseen ja tiedonhankintaan. Haastattelija oli mukana haastattelutilanteessa samalla sekä osallistuvana että tutkivana persoonana, joka joutui haastattelutilanteeseen ihmisenä osalliseksi (Hirsjärvi & Hurme, 2008, 97). Tästä syystä haastattelijalta vaadittiin oman osuuden minimoimista, mikä tarkoitti itselleni käytännössä auktoriteettisen aseman poisjättämistä. Minimoiminen tarkoitti käytännössä sitä, että haastattelijan tuli olla puolueeton – ”hän ei saisi osoittaa mielipiteitä, ei heittäytyä väittelyyn, ei

hämmästellä mitään” (Hirsjärvi & Hurme, 2008, 97). Tästä johtuen haastattelutilanteissa oli itselleni olennaista pysyä mahdollisimman viileänä ja ilmeettömänä henkilönä, jotta en loisi myöskään tilanteita, missä nuoret olisivat voineet hakea vastausten avulla hyväksyntääni tai kokea tullessa tuomituiksi sanomansa perusteella.

Koska olin nuorille jo ennestään tuttu henkilö sekä työskennellyt heidän kanssaan intensiivisesti hankkeen parissa koko vuoden ajan, pidin ennen haastatteluiden toteuttamista tärkeänä sitä, että nuoret pysyivät rehellisinä eivätkä esimerkiksi jättäneet sanomatta sellaisia asioita hankkeesta, mitkä olisivat voineet heidän mielestään loukata itseäni. Haastattelutilanteissa kiinnitin huomiota myös omaan puolueettomuuteeni ja siihen, ettei roolini haastattelijana ollut tuomita, moralisoida tai johdatella nuorten vastauksia suuntaan tai toiseen, ainoastaan tarpeen tullen tarkentaa tai selvittää niin kysymyksiä kuin vastauksia mahdollisimman oikein ymmärretyiksi. Painotin myös haastatteluissa luottamusta, sitä, etteivät heidän vastauksensa leviäisi haastatteluhuonetta kauemmaksi heidän omilla nimillään.

Uskon, että jo muodostunut suhteeni nuoriin koitui haastattelutilanteissa hyödyksi. Nuoret olivat yllättävän avoimia ja rehellisiä vastaustensa suhteen ja todennäköisimmin tämä johtui siitä, että haastattelijana toimi tuttu ja turvallinen aikuinen. Jotkin kysymykset olivat kuitenkin hyvin henkilökohtaisia. Nuorten avoimuuden ansiosta pidän haastatteluvastauksia luotettavina tutkimukselle.

Haastattelut äänitettiin ja yhden haastattelun kesto oli keskimäärin 20 minuuttia yhtä nuorta kohden. Haastattelut litteroitiin jälkikäteen ja äänitykset poistettiin.

3.4 Havainnointi

Valitsin havainnoinnin tukemaan nuorten haastatteluiden todenmukaisuutta sekä arvioidakseni nuorten koulumotivaation ja luokkahengen muutosta vuoden aikana. Havainnoinnin avulla pystyin tarkastelemaan luokan senhetkistä tilannetta hankkeen lopulla ja verrata sitä syksyyn, jolloin luokka oli levoton ja työpajojen käynnistäminen haastavaa. Havainnointi oli selkeä valinta yhdeksi tutkimusmenetelmäksi haastatteluiden lisäksi, sillä laajentamalla tutkimusmenetelmien käyttöä oli mahdollista saada

esiin laajempia näkökulmia ja lisätä siten tutkimuksen luotettavuutta (*Hirsjärvi & Hurme, 2008, 38*).

Alkuvuodesta osallistuin nuorten taidetyöpajoihin ja esityksiin täysin osallistuvana havainnoitsijana. Kyseinen havainnoitsijan rooli oli haastava, sillä olin työpajoissa sekä apuohjaaja että havainnoitsija. Tutkimuskohteenani ollut luokka oli monissa työpajoissa sen verran vaikea, että ajoittain jouduin irtaantumaan joidenkin nuorten kanssa työpajojen ulkopuolelle selvittämään esimerkiksi riitoja tai lohduttamaan häätäntyneitä nuoria, mikä teki havainnoinnin mahdottomaksi muiden nuorten osalta. Toisaalta täysin osallistuvana havainnoitsijana pääsin todella todistamaan ja näkemään läheltä, miten nuoret kehittyivät ja kuinka heidän yhteishenkensä muuttui työpajoissa kohti kevättä.

Keväällä arvioin nuoria heidän omassa luokassaan osallistuvan havainnoitsijan roolissa kahden päivän ajan. Tavoitteenani oli tarkastella niitä muutoksia, mitä luokassa oli tapahtunut syksyyn verrattuna, jolloin kyseinen luokka oli ollut hankkeelle haastava. Havainnoinnin avulla pystyin myös verrata näkemääni haastatteluihin ja toisinpäin vahvistaakseni haastatteluiden todenmukaisuutta ja sekä kysymystä siitä, oliko hankkeella ollut nuorille merkitystä koulumotivaation ja luokkahengen saralta. Havainnoinnilla pääsin tarkastelemaan nuorten käyttäytymistä luokassa. Hirsjärven ja Hurmeen mukaan (2008, 38) havainnoinnin avulla voitiin tavoittaa sellaisia käyttäytymismuotoja, joista tutkittavat eivät halunneet kertoa ja siksi se sopi esimerkiksi vuorovaikutuksen analysointiin. Tämä oli olennaista nuorten luokkahengen arvioimiselle. Vaikka nuoret kertoivat kiusaamisen vähentyneen luokalla, se, mikä omasta arviosta vaikutti kiusaamiselta, ei välttämättä ollut sitä nuorille. Myös muut luokkahenkeen liittyvät osat, kuten työrauha ja toisten kunnioitus, olivat selvemmin havaittavissa nuoria seurattaessa omilla oppitunneilla. Nuorten näkökulma hyvään luokkahenkeen vaikuttaviin tekijöihin saattoi olla hyvin erilainen kuin tutkijan näkökulma.

Havainnoitsijana pyrin sulautumaan luokan perälle ja vaihtelin paikkaani muutamaan otteeseen tarkkaillakseni eri henkilöitä ja nähdäkseni oppilaiden ilmeitä. Pyrin olemaan mahdollisimman huomaamaton havainnoitsija ja kirjoitin omia muistiinpanoja näkemästäni ja kuulemastani. Muutaman kerran jouduin painottamaan nuorille, että olin luokassa observoija, tutkija, joka tarkkailee heidän luokkaansa, enkä siksi mielel-

läni vastaa heidän kysymyksiinsä tuntien aikana saadakseni yhtään enempää huomiota. Havainnointi sujui yllättävän huomaamattomasti ottaen huomioon että olin nuorille tuttu henkilö. Pyrin tarkkailemaan luokkaa ulkopuolisen näkökulmasta, mikä oli ajoittain hankalaa nuorten tullessa itselle tutuksi. Silti havainnoitsijana kouluarjessa näin paljon sellaista, mitä en olisi pystynyt havainnoimaan taidetyöpajoissa.

Kun tarkastelin osallistuvana havainnoitsijana luokkaa heidän omalla oppitunnillaan, nuoret käyttäytyivät oman näkemykseni mukaan vapautuneesti vaikka olivatkin tietoisia läsnäolostani. Uskon syyksi myös sen, etteivät nuoret täysin ymmärtäneet minun olevan luokassa tutkijan roolissa, vaikka sitä painotinkin – tämä helpotti tietysti omaa työtä havainnoitsijana mutta eettiseksi kysymykseksi nousikin, oliko nuorten ymmärtämättömyys omasta tutkijan työstäni heille oikein.

Käytännössä havainnointiprosessi jatkui koko lukuvuoden ja kirjoitin muistiinpanoja jokaisesta työpajasta ja esityksestä, mihin nuoret osallistuivat. Siksi havainnointimateriaalia kertyi niin työpajoista kuin varsinaisilta oppitunneilta.

3.5 Tutkimuksen etiikka

Tässä alakappaleessa opinnäytetyön tutkimuksen eettisyyttä on pohdittu kirjallisuuden pohjalta. Eettisyyden arvioinnin tukena toimivat teokset *Kehittämistyön menetelmät – uudenlaista osaamista liiketoimintaan* (toim. Ojasalo, Moilanen & Ritalahti, WSOY 2009) sekä *Tutkimusetiikka – Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys* (Kuula, Vastapaino 2011).

Etiikkaa voisi luonnehtia osaksi arkisen elämän moraalista näkökulmaa, mikä on mukana tilanteissa, joissa pohditaan suhtautumista omiin sekä toisten tekemisiin ja arvioidaan, mitä kuuluu sallia ja mitä taas ei (Kuula, 2011, 21). Tutkimusaineistoa koostessani tärkeää oli niin oikeudellisten vaatimusten selvittäminen, mutta itse tutkimustyössä tehdyistä ratkaisuksista ja valinnoista kuului vastuu itselleni tutkijana (2011, 21).

Ennen opinnäytetyön aloittamista selvitin tutkimustyöhön liittyvät oikeudelliset kysymykset (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti, 2009, 49) koulun henkilökunnan ja hankkeen

toimijoiden kanssa. Hain erillisen tutkimusluvan Helsingin Opetusvirastolta sekä annoin nuorille kotiin vietäväksi ilmoituksen omasta tutkimuksestani, jotta nuorten vanhemmat olisivat tietoisia haastattelusta ja havainnoinnista, sillä suurin osa tutkimuskohteena olevista nuorista oli vielä alaikäisiä.

Luottamuksellisuuden ja vapaaehtoisuuden korostaminen oli itselleni tärkeää tutkimusmenetelmiä toteuttaessa. Nuoret saivat itse päättää, halusivatko tulla haastatelluiksi. Vapaaehtoisuus perustui ihmisten itsemääräämisoikeuden kunnioittamiseen – henkilöille annettiin mahdollisuus itse päättää, halusivatko he osallistua tutkimukseen (2011, 61). Haastatteluissa varmistin, että äänittäminen oli nuorille sopivaa ja etteivät heidän kertomansa vastaukset leviäisi muualle heidän omilla nimillään. Kerroin myös, mihin tarkoitukseen tietoa keräsin, käytin ja miten sitä tultiin säilyttämään (2009, 49).

Haastatteluissa kysymykset saattoivat olla nuorille arkaluontoisia, vaikka ne eivät liittyneet esimerkiksi tutkittavien uskonnollisuuteen, poliittisiin asenteisiin tai seksuaaliseen suuntautumiseen. Kysymykset saattoivat kuitenkin avata aiheita, mitkä käsitelivät edellä mainittuja arkaluontoisiksi määriteltyjä teemoja (2011, 135). Haastatteluissa myös ilmeni, miten eri kulttuuritaustat vaikuttivat aiheiden arkaluonteisuuteen. Tutkijana tein rajanvedon siinä, ettei nuorten pitänyt vastata kysymyksiin, jos he eivät sitä halunneet. Tällöin minun kuului myös kunnioittaa nuorten päätöstä haastattelutilanteessa.

Kuten aiemmin opinnäytetyössä on mainittu, nuorten avoimuus vastausten suhteen oli itselleni yllättävää. Tutkittavien avoimuus selittyy yleensä sillä, että tutkija on koettu luotettavaksi ja turvalliseksi (2011, 140). Omasta luotettavuudesta ja turvallisuudesta kertoo taas hankkeessa ollut roolini nuorten ohjaajana. Se, että olin vuoden aikana tullut nuorille tutuksi ja turvalliseksi henkilöksi, näkyi haastatteluissa nuorten avoimuutena.

Tutkimuksen tuloksissa nuorista ei käytetä nimiä, vaan haastatellut nuoret pysyvät anonyymeinä. Opinnäytetyössä ei myöskään tuoda ilmi, mikä tai minkälainen nuorten ryhmä oli kyseessä. Tutkimuskohteena olleiden nuorten tiedot pysyvät näin yksityisinä. Koska haastattelut äänitettiin, äänitykset poistettiin litteroinnin jälkeen tutkimuseettisyyden ja yksityisyyden kunnioittamisen vuoksi (2011, 244).

4 HANKKEEN VAIKUTUKSET NUORTEN KOULUMOTIVAATIOON JA LUOKKAHENKEEN

Tämä kappale sisältää taustatietoa tutkimusaineiston luokittelusta ja analyysistä sekä tuo esille, millaisia vaikutuksia hankkeen taidetoiminnalla oli nuorten koulumotivaatioon ja luokkahenkeen.

Tutkimusaineistosta olen poiminut nuorten pohdintoja luokan yhteishengestä sekä koulumotivaatiosta, mitä avaan enemmän seuraavassa alakappaleessa.

4.1 Tutkimusaineiston luokittelu

Aluksi luokittelin tutkimusaineiston teemahaastatteluiden aiheiden sekä muiden vastauksista esille nousseiden vaikutusten sekä havainnoinnista tehtyjen muistiinpanojen mukaan. Tutkimusaineistosta nousi esille monia elämän eri osa-alueita, mihin hanke toiminnallaan oli vaikuttanut, mutta aineiston rajaaminen koulumotivaatioon ja luokkahenkeen oli välttämätöntä, jotta opinnäytetyö olisi mahdollisimman eheä ja selkeä kokonaisuus.

Toinen syy, miksi rajasin vaikutusalueiksi nuorten koulumotivaation ja luokkahengen, oli niiden ajankohtaisuus sekä vahva liitos toisiinsa – hyvä luokkahenki ruokki intoa lähteä kouluun ja motivaatio koulunkäyntiin vahvasti yhteishenkeä. Ajankohtaisuudella tarkoitan ammattikoulun aloittaneiden nuorten suurta putoavaisuutta. Ville Uurainen kirjoittaa opinnäytetyössään *Otetaan koppi niistä jotka on putoamassa* (2012, 10) ammatillisessa koulutuksessa olevien tutkintonsa keskeyttäneiden nuorten määräksi 8,1% vuosina 2009-2010. Uurainen toteaa, että luku on vähentynyt 2000-luvulla, mutta oli silti määrältään suuri. Syiksi koulusta putoamiseen hän nostaa muun muassa nuorten keskittymis- ja oppimishäiriöt, mitkä olivat liitoksissa vaikeaan perhetaustaan sekä varhaiskasvun ongelmiin. Eri oppimis-, käytös- ja keskittymishäiriöt taas aiheuttivat muista vetäytymistä, vieraantuneisuutta ja sitä kautta syrjäytymistä

(2012,11). Siksi oli olennaista tietää, miten taidetoiminta pystyi tukemaan koulumotivaatiota ja kasvattamaan luokkahenkeä sekä estämään näin koulusta putoamisen.

Poimin aineistosta luokkahenkeen ja koulumotivaatioon viittaavia kohtia, mitkä näkyivät nuorten pohdintoina seuraavista aiheista:

- luokan työrauha
- nuorten keskinäinen kunnioitus
- ystäväystyminen
- vuorovaikutus ja kommunikaatio
- luokan yleistunnelma
- koulunkäynnin mielekkyys

4.2 Tutkimusaineiston analyysi

Validiteettien arvioiminen laadullisessa tutkimuksessa tarkoittaa sekä kerättyjen aineistojen että niistä tehtävien tulkintojen käypyyden arviointia. Olenko valinnut oikean aineiston voidakseni mahdollisimman hyvin ja osuvasti vastata tutkimuskysymyksiini? Olenko käsitteellistänyt ja tulkinnut kohdettani systemaattisen analyysin keinoin ja kuinka laadukkaasti ja järjestelmällisesti olen analyysini tehnyt ja lukijalleni avannut?
(Ruusu vuori & Nikander & Hyvärinen, 2010, 27)

Analyysin validiteetti, eli tutkimuksen luotettavuus ja pätevyys, tuotti itselleni eniten haasteita opinnäytetyössä. Tutkimusmateriaalista tuli laaja ja sen sisällöstä löytyi vahvoja, positiivisia vaikutuksia niin moneen nuorten elämän osa-alueeseen itsetuntemuksesta unelmien hahmottamiseen, että aiheen rajaaminen oli itselleni hankalaa. Tutkimusaineisto itsessään oli todella hyvä ja yllätti itseni täysin, mutta syvällisempään, järjestelmällisempään ja laadukkaampaan pohdintaan perehtyminen jäi opin vajaaksi.

Analysoinnissa itselleni keskeisiä haasteita toi oma tutkijan eettisyyteni – se, miten paljon itseni kuului tutkimustuloksista kertoa ja miten. Käytännössä analyysissa haastetta toivat haastattelut, joista oli vaikea saada aineistoa irti nuorten vähäsanaisuuden vuoksi. Toinen itseäni mietityttävä seikka oli tiivis työskentelyni hankkeessa, mikä teki objektiivisesta analysoinnista haastavaa.

Silti olen tuonut esille hankkeen vaikutukset luokkahenkeen ja koulumotivaatioon siltä osin, mitä aineistosta nousi vahvimmin esille.

Pertti Alasuutarin (1999, 39) mukaan laadullisen tutkimuksen analyysissä oli kyse kahdesta vaiheesta: havaintojen pelkistämisestä ja arvoituksen ratkaisemisesta. Tutkimuksen *arvoitus* opinnäytetyössä käsittelee hankkeen taidetoiminnan vaikutuksia koulumotivaatioon ja luokkahenkeen. Havaintojen pelkistäminen näkyy ryhmädynamiikkaa ja taidepajojen sisältöä tarkastelevana näkökulmana. Käytännössä olen karsinut tutkimusmateriaalista kaikki, mitkä eivät liittyneet luokan yhteishenkeen tai nuorten koulumotivaatioon vaikuttaviin tekijöihin.

Tutkimusaineisto, mikä koostui haastatteluista ja havainnoinneista, vaati opinnäytetyön kirjoittamiseen saakka yksinkertaistamista, selvennystä sekä vaikutusten rajaa- mista. Aineistosta oli laaja ja moninainen, mikä kertoi useiden johtolankojen saami- sesta arvoituksen ratkaisemiseksi, mutta aineiston raja- us oli välttämätöntä, jotta hankkeen toiminnan vaikutuksista sai kunnan otteen. Kuten Alasuutari toteaa tutki- musaineiston pelkistämisestä: *jos keskittyy elämän ja tutkimusaineiston loputtomaan moninaisuuteen, ilmiöstä ei saa lopulta mitään otetta* (1999, 43).

4.4 Taidetoiminnan vaikutukset luokkahenkeen

Oman näkemykseni ja ammatillisen kokemukseni mukaan hyvä luokkahenki koostuu työrauhasta, luokan jäsenten keskinäisestä kunnioituksesta sekä opiskelijoiden tun- teesta siitä, että ryhmässä sai olla oma itsensä. Hyvä luokkahenki näkyy käytännös- sä turvallisena tilana omien mielipiteiden, ajatuksien ja tuntemuksien ilmaisemiseen. Suvaitsevaisuus on olennainen osa hyvää luokkahenkeä – toimivassa ryhmässä jo- kainen on tasavertainen huolimatta kulttuurisesta, poliittisesta tai uskollisesta ta- us- tastaan.

Nuorten kanssa käytyjen haastatteluiden perusteella hankkeen taidetoiminnalla oli ollut positiivinen vaikutus luokkahenkeen. Kuten opinnäytetyössä tuotiin esille aiem- min, oli kyseisellä nuorten ryhmällä ollut heikko yhteishenki, minkä vaikutukset näkyi- vät nuorten yleisenä pahoinvointina sekä työpajojen ohjaamisen hankaluutena.

Haastatteluissa yksi nuori avasi luokan aiempaa tilannetta seuraavasti:

”Meidän luokka on ollut sellainen... Kaikki oppilaat on eri maasta. Kaikki oli vähän aggressiivisia toisia kohtaan. Jos mä nyt annan esimerkin, niin jos mä sanoin jostakin luokassa, et se oli läppä, niin niitten kulttuurin takia tai omasta mielestä ja miten ne on eläny koko elämän, se on niistä väärin. Ja sit ne katsoo sua vihasesti. Ja sit sä ihmettelet ja vastaat niille taas vihasesti. Sit syntyy ongelma. Meidän luokka oli sellainen.”

Lähestyin luokkahengen muutoksia koskevia aiheita kysymällä nuorilta, millaisia eroja he olivat huomanneet tavallisen koulunkäynnin ja työpajatoiminnan välillä. Nuoret kertoivat, että työpajat olivat vapaamuotoisia ja toiminnallisia, kun taas tavallinen kouluarki sisälsi enimmäkseen itsenäistä opiskelua ja opettajan opetukseen keskittymistä. Työpajoissa tuli tutustuttua ja keskusteltua enemmän omien luokkalaisten kanssa kuin varsinaisilla koulutunneilla. Osa nuorista totesi haastatteluissa, etteivät olisi puhuneet luokkalaisilleen ilman työpajoja.

Juuri työpajoissa käytyjen keskusteluiden ansiosta yksi nuorista oli toisiin tutustumisen kautta oppinut tulemaan toimeen myös sellaisten luokkalaistensa kanssa, joista ei aiemmin pitänyt henkilökohtaisesti. Hän kuvasi asiaa seuraavalla tavalla:

”Mä oon ainaki tutustunu paljon henkilö x:ään, ku sil oli aiemmin tosi paljon negatiivisii ajatuksii niin mä en oikee tykänny siitä ja kaikesta mitä se sano. Mut nyt mä oon huomannu et mä oikeesti nautin olla sen seurassa ja puhun sen kanssa paljon.”

Nuoret pääsivät tutustumaan hankkeen taidetoiminnassa toisiinsa eri tavalla, mikä vaikutti lopulta omien ennakkoluulojen rikkoontumiseen ja sitä kautta ystäväystymiseen. Myös muut haastateltavat toivat esille piirteitä, mitä luokassa oli hankkeen loppupuolella – nuoret kokivat, että kaikki olivat keskenään kavereita tai että ketä tahansa luokkalaista pystyi vähintään lähestymään, mikä oli aiemmin ollut haastavaa. Esimerkiksi eräs nuorista totesi, ettei aiemmin uskaltanut kysyä luokkalaisiltaan, missä oli seuraava oppitunti, mutta hankkeen loppupuolella ”keneltä tahansa pystyi kysymään mitä tahansa”. Toisiin tutustuminen oli lisännyt ennakkoluulojen rikkoontumisen kautta suvaitsevaisuutta ja ymmärrystä toisia kohtaan, mikä oli todennäköisesti liitoksissa siihen, että työpajoissa nousivat esille nuorten toiset puolet, mitkä eivät tulleet esille normaalissa kouluarjessa.

Erityisesti uusien puolien esille tuominen näkyi videoprojektissa, minkä myös nuoret nostivat esille koskien luokkahengen parantumista. Videotyöpajassa nuoret kokivat

pienryhmätoiminnan auttaneen tutustumaan myös niihin luokkalaisiin, joita ei tuntenut kunnolla. Pienryhmissä nuoret näkivät myös toisistaan sellaisia uusia puolia, joiden näyttäminen isossa ryhmässä saattoi olla hankalaa. Eräs nuorista totesi, että luokkahenki oli ollut aiemmin huono, mutta elokuvan tekeminen muokkasi yhteishenkeä kannustavaksi ja hyväksi ”ainakin elokuvanteon ajan”.

Jokainen haastateltavista nuorista piti luokkahenkeä yleisesti parempana lukuvuoden lopussa kuin alussa. Yksi nuorista koki, että luokkahenki oli parantunut, mutta siitä syystä nuoret ”riehuivat enemmän” kuin aiemmin.

Tarkkaillessani luokan yhteishenkeä hankkeen loppupuolella osallistuvana havainnoitsijana kiinnitin ensisijaisesti huomiota luokan muuttuneeseen työrauhaan, mistä nuoret olivat myös kertoneet haastatteluissa. Nuoret kertoivat, että luokassa oli ollut aiemmin levotonta, mutta nyt luokassa oli selkeä työskentelyrauha, minkä kykenin havainnoitsijana todistamaan. Kun aikaisemmin nuoret saattoivat levottomuutensa vuoksi tehdä kiusantekoa toisilleen, loppupuolella nuoret kohdistivat tunteitaan lähinnä puhelimella olemiseen. Luokkahuoneesta oli tullut tila, missä opiskelijat pystyivät keskittymään tehtävien tekemiseen.

Havainnoidessa muutosta oli tapahtunut myös yleisessä ryhmäytymisessä. Kun syksyllä luokka oli jakautunut kahtia niin sanottuihin rauhallisiin ja levottomiin oppilaisiin, näytti tämä kahtiajako tasaantuneen. Keskenään erilaiset oppilaat kommunikoivat ja huomioivat toisiaan luontevasti, eikä keskinäisessä vuorovaikutuksessa ollut samaa aggressiivisuutta tai pelokkuutta, mitä aiemmin pystyi havaitsemaan. Huomasin myös, että nopeasti oppivat, motivoituneet opiskelijat auttoivat koulutehtävissä niitä, joille tehtävien tekeminen ja ymmärtäminen oli haastavaa. Ehkä hyvä luokkahenki koostuu tämän lisäksi siitä, että ryhmän jäsenet tunsivat toistensa heikkoudet sekä vahvuudet ja osasivat käyttää niitä hyödykseen omassa kouluarjessaan ja opinnoissaan.

4.5 Taidetoiminnan vaikutukset koulumotivaatioon

Tutkimusaineiston pohjalta hankkeen taidetoiminnalla oli ollut yleisesti koulumotivaatiota kasvattava vaikutus. Haastatteluiden mukaan viisi kuudesta nuoresta kertoi taidetoiminnan lisänneen motivaatiota lähteä kouluun tai ainakin vaikutuksen olleen neutraali. Yksi nuorista kertoi jääneensä kotiin taidetoiminnan takia, mutta ei avannut syytä poisjäämiseen. Nuorten mukaan syyt motivaation nousuun olivat taidetoiminnan vaihtelun tuonti ja stressiä tasapainottava ja lievittävä vaikutus kouluarkeen. Yksi nuorista kuvaili hankkeen toiminnan vaikutusta koulunkäyntiin seuraavasti:

”Mulle tää hanke oli kuitenkin se, mikä vahvisti unelmia ja anto pienen tauon koulusta. Ainakin mulle tästä oli hyötyä, se vaikutti niinku omaan mieleen. Esimerkiks ku oli yhteishaku niin sit ku tuli MINÄ! –perjantait, niin ne autto siihen rasitukseen.”

MINÄ! –perjantailla haastateltu nuori tarkoittaa itseni ohjaamaa videoprojektia, mikä toistui joka perjantai kolmen kuukauden ajan. Videotyöpajan ajankohta sijoittui juuri sille ajankohdalle, jolloin nuoret pohtivat tulevaa yhteishakua ja siihen liittyviä päätöksiä, mitkä olivat haastavia ja paineita aiheuttavia osalle nuorista. Siksi työpajatoiminta toi lievitystä nuorten koulussa jaksamiseen, mikä on keskeistä koulumotivaation kannalta.

Eräs haastatelluista kertoi työpajojen tuoman vaihtelun lisänneen viihtyvyyttä koulussa. Kyseinen nuori myös painotti vaihtelun tärkeyttä kouluarjessa:

”Tunneilla on vähän tylsää, mut kun meillä on ne työpajat niin on kivaa. Mut jos on samaa juttua koko päivän, sama luokka, sama opettaja, samoja asioita... Se kyllästyttää.”

Vaihtelun positiivinen merkitys nuorille nousi usein esille tutkimusaineistosta. Perinteisellä koulunkäynnillä ja työpajatoiminnalla oli paljon sisällöllisiä eroja, mitkä olivat syitä vaihtelun tuomaan virkistykseen. Työpajat olivat nuorten mukaan vapaamuotoisempia kuin perinteiset oppitunnit – keskeisintä niissä oli toiminnallisuus ja nuorten osallistaminen. Nämä kaksi teemaa erosivat suuresti perinteisestä kouluopetuksesta, missä oppiminen tapahtui opettajan johdolla omilla paikoilla istuen ja kuunnellen (näin yksi nuorista kuvaili perusopetusta). Voidaan olettaa, että vaihtelu kouluarjessa lisäsi kärsivällisyyttä pysyä koulussa, niin fyysisesti kuin henkisesti.

Vaihtelu kouluarjessa voidaan liittää yleiseen kouluviihtyvyyteen sekä kouluhyvinvointiin. Ilpo Kuronen (2010, 22) toteaa, että kouluhyvinvoinnissa on ilmennyt Suomessa puutteita, mikä näkyi kielteisenä asenteena koulua kohtaan ja merkkinä nuorten uupumuksesta. Itse kouluviihtyvyyteen liittyvät tekijät olivat Kurosen mukaan sidoksissa nuoren kouluympäristöön: opettajiin, luokkatovereihin, koulun tiloihin, työrauhaan ja yleiseen ilmapiiriin. Kouluviihtyvyyteen voitaisiin lisätä myös arjen vaihtelun tärkeyden, sillä tutkimusaineiston mukaan vaihtelu helpotti nuorten kouluuupumusta sekä virkisti mieltä, mitkä vaikuttivat koulumotivaation kautta koko kouluhyvinvointiin.

Myös hankkeessa toimineet ohjaajat olivat yksi syy nuorten lisääntyneeseen motivaatioon. Näin yksi haastatelluista nuorista kuvaili hankkeen taideohjaajia ja arvioi heidän merkitystään seuraavasti:

”Taideohjaajat on ollu tosi kannustavii ja antanu hirveesti motivaatiota. Ne tuli juttelemaan tosi paljon ja kysy kysymyksiä tietyistä asioista ja autto avautuu tosi paljon. Ohjaajat sai myös miettimään asioita vähän syvemmin, ainakin mua alko mietityttää vakavammin oma koulunkäynti.”

Edellä mainittu sitaatti kertoo, miten tärkeä merkitys motivaatioon oli sillä, että nuoret tulivat kuulluiksi ja nähdyiksi. Lainauksen mukaan nuori oli kokenut itselleen tärkeäksi sen, että oli saanut ohjaajilta kannustusta sekä mahdollisuuden *avautua*. Sitiaatti myös herätti kysymyksen siitä, saivatko nuoret kouluarjessa tarpeeksi kokemuksia ja tunteuksia omasta merkityksellisyydestään sekä olemassaolon tärkeydestään, mitkä vaikuttivat olennaisesti motivaatioon koulun suhteen. Aineistosta korostui nuorten tarve kertoa omista ajatuksistaan ja tunteuksistaan, mutta se, oliko kouluarjessa riittävästi aikaa ja tarjontaa näille tarpeille, oli ja on edelleen yksi suuri koulumotivaatioon liittyvä kysymys.

Haastatteluissa nuoret pitivät yleisesti taidetoiminnan tarjontaa tärkeänä kouluarjessa, sillä heidän näkemyksensä mukaan se estäisi nuoria lintsamasta ja lisäisi halua käydä koulua. Yksi nuorista totesi toiminnan tärkeydestä näin:

”Mä oon alkanu miettiä, et miksei yläasteella oo enemmän tämmöstä, koska siellä nuoret kasvaa ja esimerkiks mä oisin tarvinnu tällasta toimintaa enemmän jo yläasteella.”

Vaikka kyseinen nuori ei vastauksessaan tarkentanut nuorten kasvua lukuun ottamatta, miksi yläasteella hankkeen toiminta olisi ollut tarpeellista, syiksi voidaan olettaa taidetoiminnan laaja-alaiset vaikutukset niin koulumotivaatioon kuin luokkahenkeen, mutta myös muihin elämän osa-alueisiin, mitkä eivät liity tämän opinnäytetyön aiheisiin. Koulumotivaatio oli kuitenkin keskeinen osa syrjäytymisen ehkäisyä. Ilpo Kuronen (2010, 18) kertoo syiksi peruskoulun jälkeiseen jatkokoulutukseen pääsemisen epäonnistumisten johtuvan huonosta koulumenestyksestä, kielteisistä koulukokemuksista, heikosta itseluottamuksesta ja koulunkäynnin epäsäännöllisyydellä. Nuorilla, joiden kokemukset yläasteesta olivat tympäiseviä, oli Kurosen mukaan suurempi riski syrjäytyä yhteishaussa. Todennäköisesti haastateltu nuori tarkoittaa kommentillaan taidetoiminnan kokonaisvaltaista vaikutusta hänen elämäänsä, mutta hänen ajatuksensa vahvistaa sen, millainen merkitys ja vaikutus taidetoiminnalla oli nuorille.

5 TAIDETOIMINNAN VAIKUTUSTEN LOPPUTULOS

Tässä kappaleessa tuon ilmi, mitkä tekijät hankkeen taidetoiminnassa olivat syitä vaikutuksille – mikä taidetoiminnan sisällössä oli sellaista, joka mahdollisti paremman luokkahengen rakentumisen ja koulumotivaation kasvun. Analysoin myös koulumotivaation ja hyvän luokkahengen vaikutuksia toisiinsa sekä pohdin omaa merkitystäni ohjaajana ja tulosten vaikuttajana, sillä oma työ ohjaajana korostui myös tutkimusaineistossa ja on täten yksi osa taidetoiminnan tuomia vaikutuksia.

5.1 Koulumotivaation ja luokkahengen vaikutukset toisiinsa

Tutkimusaineiston perusteella voidaan todeta, että koulumotivaatio ja hyvä luokkahenki kulkevat rinnakkain. Siksi niiden vaikutus toisilleen on suuri. Rinnakkaisuutensa vuoksi aineistosta oli ajoittain hankalaa määritellä, mitkä liittyivät vain koulumotivaatioon ja mitkä luokkahenkeen.

Oletuksena voidaan pitää esimerkiksi sitä, että hyvä luokkahenki tarkoittaa sitä, että ryhmän jäsenet ovat keskenään kavereita tai ystäviä. Kun koulusta tulee paikka, missä nuori kokee olevansa jonkin ryhmän jäsen ja omaa vielä ystäviä samasta yhteisöstä, into lähteä kouluun kasvaa. Kaverit ovat suuri osa kouluviihtyvyyttä ja kouluviihtyvyys taas osa motivaatiota. Näin ollen kaverit ja ystävät ovat tärkeä osa motivaatiota, eikä kavereita välttämättä synny ilman oikein toteutettua ryhmäytymistä ja hyvää luokkahenkeä, mitä hankkeen taidetoiminta edisti.

Jos luokkahenki on huono eikä yhteishenkeä ole syntynyt, motivaatio käydä koulussa todennäköisesti laskee. Koululuokkaa voi mielestäni verrata mihin tahansa työyhteisöön – jos työpaikalla on huono ilmapiiri, työkaverit eivät tue toisiaan ja yhteisön jäseniä sorretaan, ei ole ihme, ettei töihin lähteminen tunnu mieleiseltä, työntekijät voivat huonosti ja ääripäässä jättäytyvät sairaslomalle mieluummin kuin lähtevät töihin. Sairaslomalle jättäytyminen on nuorten osalta verrattavissa koulusta lintsaamiseen tai luokalta jättäytymiseen.

Näiden lisäksi hyvä luokkahenki pitää yllä intoa ja mahdollisuutta oppia niin yksin kuin yhdessä, mikä on liitettävissä koulumotivaatioon. Hyvä luokkahenki edistää oletetusti opinnoissa kehittymistä ja etenemistä, mikä taas ehkäisee koulusta putoamisen. Tutkimusaineiston perusteella koulumotivaatio ja luokkahenki ovat toisiaan ruokkivia, nuorten kouluhyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä, mitkä ovat keskenään yhtä arvokkaita mutta eivät synny ilman toista. Koulumotivaatio ja luokkahenki ovat ikään kuin samassa kuplassa, sillä ilman nuorten koulumotivaatiota ei synny hyvää, oppimista edistävää luokkahenkeä ja toisinpäin.

5.2 Työpajatoiminta ja tunteiden vapaa tila

Työpajan tilassa tunteet ja odotukset sekoittuvat risteävät. Jotkut nauttivat itsenäisestä työskentelystä, jotkut kaipaavat enemmän ohjausta, jotkut ovat väsyneitä ja toivovat tunnin jo loppuvan, jotkut haluavat keskustella ongelmistaan. --- Parhaimmillaan keskustelut sujuvat yhteisen innostuksen vallassa, joskus joudutaan ratkomaan epäselvyyksiä ja konflikteja.

(Lea Kantonen, 2005, 101)

Yllä mainittu sitaatti avaa sitä, miten työpajatoiminta poikkesi sisällöltään tavallisesta kouluarjesta. Työpajat itsessään avasivat nuorille uuden ja erilaisen tilan, mikä tarjosi nuorille väylän poistua mukavuusalueelta. Tässä poikkeavassa, tuntemattomassa tilassa esille tulivat sellaiset osat nuorten elämästä, mitkä normaali kouluarki saattoi helposti piilottaa taakseen. Työpajatoiminta avasi täten monien tunteiden tilan, missä ajoittain selvitettiin riitoja tai toimittiin innostuneisuuden vallassa. Tämä huokui myös hankkeen työpajoissa tutkimuskohteena olevista nuorista.

Vastaavia, tunteita avaavia tilanteita nuorten työpajoissa oli kohdannut kuvataiteilija Lea Kantonen. Hän kirjoittaa kirjassaan *Teltha – Kohtaamisia nuorten työpajoissa* (2005, 100) siitä, kuinka työpajojen tavallista vapaampi työskentelytapa avasi nuorille tilan, missä pystyi tuomaan esille omia käsityksiä ja tunteita. Kuten hankkeen toiminnassa, myös Kantolan työpajoissa esille tuodut tunteet eivät liittyneet vain työpajoihin ja ohjaajiin, vaan nuorten omiin tunteisiin tilan ulkopuolella. Tutkimuskohteena olleessa ryhmässä tämä näkyi nuorten keskinäisinä konflikteina, oman elämän ongelmien purkautumisena sekä epäkunnioituksena niin muita nuoria kuin taideohjaajia kohtaan.

Ryhmän sisäinen paine, nuorten varpailla olo ja jatkuva puolustusvalmius olivat huomattavia ongelmia, mitkä näkyivät pidemmän päälle nuorten huonovointisuutena sekä haluttomuutena ja kyvyttömyytenä vastaanottaa taideohjaajien ohjeistuksia, olivatpa ohjaajien lähestymiskeinot sitten rauhallisia, kunnioittavia tai ”tiukkoja”. Työpajojen ”vapaa tila” toimi ikään kuin nuorten taistelulenttänä, missä tunteita ja ongelmia pystyi ilmaista aivan eri muodossa kuin varsinaisilla oppitunneilla. Toisin sanoen työpajoissa luokan sisäiset ristiriidat tulivat julki juuri sellaisina kuin ne olivat, mikä herätti myös hankkeen tuottajat, luokan opettajat ja taideohjaajat minä mukaan lukien. Oli selkeää, että kyseinen ryhmä tarvitsi enemmän tukea koulussa jaksamiseen, uudelleen ryhmäytymiseen ja luokkahengen parantamiseen.

Se, että työpajat avasivat tunteille vapaan tilan, oli loppujen lopuksi ainoa keino päästä käsiksi ryhmän sisäisiin ongelmiin ja keksiä niihin ratkaisuja. Tuo tunteiden vapaa tila herätti myös itsessäni suuria kysymyksiä. Olisivatko nuorten ongelmat tulleet aidosti esille tavallisessa kouluarjessa? Olisivatko ne tulleet näkyville niin, että aito keskustelu olisi ollut mahdollista konfliktien selvittämiseksi? Olisivatko nuoret itse ja

koulun henkilökunta havahtuneet siihen, että luokan yhteishenki tosiaan oli painostava ja huonovointinen? Mitä ryhmälle olisi tapahtunut ilman hankkeen taidetoimintaa?

Niin sanottu vapaa tunteiden tila mahdollisti myös muut nuorissa näkyvät vaikutukset. Työpajat olivat toiminnallisia, nuoria osallistavia ja keskustelunomaisia, mikä vaikutti nuorten tutustumiseen toisiinsa. Videotyöpajan pienryhmissä keskustelimme yhdessä nuorten kanssa omista unelmista, mitkä avasivat nuorten ajatuksia niin ulkonäköpainesta, maailman tulevaisuudesta kuin koulukiusaamisestakin. Pienryhmissä nuoret keskustelivat myös niiden luokkalaistensa kanssa, jotka olivat jääneet luokassa hie- man etäisemmiksi. Keskusteluiden kautta nuoret saivat näyttää toisilleen uusia puolia itsestään, mikä oli todennäköistä sille, että keskenään erilaiset nuoret pystyivät ymmärtämään toisiaan enemmän.

5.3 Taide vaikuttajana

Taiteella oli hankkeen toiminnassa erilainen merkitys mitä taiteen oletetaan yleisesti olevan – jotakin mystistä, vaikeasti ymmärrettävää, tietyille kohderyhmälle suunnatua. Sinikka Haapanen tuo ilmi artikkelissaan *Nuori kirjoittaa kulttuurista käsikirjoitusta elämälleen* (2010, 212) sen, että taide nähdään usein teoskeskeisenä ihmislähtöisyyden sijaan. Taiteen tekemisessä ja suhteessa luovaan työskentelyyn nuori on kuitenkin sekä tekijä että kokija, missä tuotettu teos ei ole keskeisin osa, vaan nuoren suhde itseensä oman kuvan muuttuessa itsearvostuksen kautta (2010, 212). Hankkeen taidetoiminnassa juuri ihmislähtöisyys oli keskeisintä – taiteen tekemisen merkitys korostui prosessissa eikä lopputuotoksessa.

Esimerkiksi kimppekuvituksen työpajassa tärkeintä oli, että nuoret saivat tutustua toisiinsa vapaassa ympäristössä piirtämisen ja maalaamisen kautta. Se, että toiminta mahdollisti nuorten keskinäisen keskustelun, oli olennaisinta maalattujen teosten sijaan. Teokset olivat taiteen prosessin lopputulos, minkä merkitys näkyi ennemminkin hauskana, yhteisenä muistona, mutta jonka arvo itsessään ei ollut yhtä suuri kuin tekemisen ilon. Samaa voi todeta muistakin työpajoista – voimauttavan valokuvauksen työpaja rakentui niin, että nuoret pohtivat aluksi positiivisia puoliaan ja näiden ominaisuuksien kautta tulevaisuuden unelmiaan, mitkä esitettiin kameran edessä

rekvisiitan keinoin nuorten haluamalla tavalla. Näin nuoret olivat luovassa työskentelemissään sekä tekijöitä että kokijoita, joiden minäkuva pystyi muuttumaan itsearvostuksen lisääntyessä.

Näin ollen taiteen merkitys hankkeen toiminnassa oli olennainen osa positiivisia vaikutuksia, muttei kuitenkaan suurin. Mutta taide yhdistettynä toimintaan, keskusteluun, nuorten innostamiseen ja osallistamiseen, olivat kaikki yhdessä suurin tekijä parantuneeseen luokkahenkeen ja koulumotivaatioon. Haapasen mukaan (2010, 212) taiteen vaikuttavuus perustui osallisuudesta kumpuaviin tekijöihin, jolloin nuori oli osallisena elämäänsä ja ympäristöönsä taiteen keinoin. Kun hankkeessa taide yhdistettiin toimintaan ja toiminnalle asetettiin tavoite, taiteen merkitys piili toiminnan tärkeänä menetelmänä –ratkaisutapana ja työkaluna, millä korjata tiedostetut ongelmat.

Yhteinen toiminta, vaihtelu kouluarjessa, kuulluksi ja nähdyksi tuleminen, itsensä tutkiskelu, toisiin tutustuminen ja innostuksen löytyminen olivat taas niitä tärkeitä seikkoja, mitkä taide avasi menetelmänä. Yksinomaan taiteella oli tutkimusaineiston mukaan vaikutusta nuorten muihin elämänosa-alueisiin, mitkä eivät liittyneet suoranaisesti koulumotivaatioon ja luokkahenkeen. Taiteen merkitys korostui hankkeen taidesitysten herättämissä ajatuksissa, mitkä liittyivät haastatteluiden perusteella maailmankuvan avartumiseen, suvaitsevaisuuden lisääntymiseen, innostuksen ja kokemusten saamiseen, erilaisten tunteiden heräämiseen sekä kiinnostuksena kulttuurista toimintaa kohtaan.

5.4 Oma rooli vaikuttajana

Niin oma merkitykseni ohjaajana kuin videoprojektin toteuttajana olivat tutkimusaineiston mukaan keskeisiä parantuneelle luokkahengelle ja nousseelle koulumotivaatiolle. Siksi on olennaista avata enemmän omaa ohjaajuuttani sekä sitä, miten käytännössä ohjasin videoprojektiin kuuluvia työpajoja.

Ohjaajana olin tullut nuorille tutuksi, sillä olin ollut aktiivisesti mukana hankkeen järjestämissä työpajoissa. Siksi oman videoprojektin aloittaminen nuorten kanssa sujui luonnollisesti. Tietylainen suhde nuoriin oli jo muovautunut ja edustin jo heille turval-

lista ja tuttua aikuista. Se, että videoprojekti onnistui tavoitteessaan rakentaa parempi luokkahenki, oli riippuvainen siitä, että ohjaaja oli entuudestaan tuttu ja luotettava henkilö. Osa syy siitä, että nuoret osallistuivat aktiivisesti toimintaan ja sitoutuivat videoprojektiin niin tunnollisesti, oli varmasti kyvyssäni innostaa, kannustaa ja ohjata nuoria tekemään itse jotakin uutta ja arjesta poikkeavaa. Uskon olleeni nuorille myös helposti samaistuttava henkilö pienen ikäeromme takia.

Nuoret puhuivat haastattelussaan paljon ohjaamastani videoprojektista ja sen merkityksestä koulumotivaatioon sekä luokan yhteishenkeen. Kyseinen videoprojekti toistui säännöllisesti kolmen kuukauden ajan, mikä teki siitä poikkeavan muulle taidetoiminnalle. Videotyöpajan pitkäkestoisuus, pienryhmätoiminta ja tavoitteellinen työskentely parempaa luokkahenkeä kohti tiiviisti yhdessä nuorten kanssa olivat todennäköisiä syitä sille, miksi sen vaikutukset näkyivät selvimmin myös nuorten mielestä.

Videotyöpajassa, kuten myös muissa hankkeen työpajoissa, korostui yhdessä tekeminen – jokaiselle nuorelle jaettiin elokuvan tekemiseen liittyvä vastuutehtävä. Vastuutehtävät mahdollistivat sen, että jokainen nuori koki itsensä tärkeäksi ja tarpeelliseksi elokuvan aikaansaamiseksi. Ohjaajana roolini oli opastaa ja kannustaa nuoria, eikä antaa liian tarkkoja ohjeita tai ottaa vahvaa auktoriteettista asemaa. Tärkeintä oli, että nuoret saivat toteuttaa itsensä näköisen elokuvan, missä jokaisella olisi oma, itselle sopiva osansa. Näin ollen ketään ei pakotettu tai painostettu tehtäviin, vaan nuorten oma tahto oli kaiken keskiössä. Yhdessä tekeminen ja ”oman kortensa kekoon kantaminen” elokuvassa loivat nuorten välille uudenlaista yhteishenkeä. Kuten hankkeen muussakin taidetoiminnassa, ei videoprojektissa tärkeintä ollut itse video, vaan prosessi siitä, miten kehnosta luokkahengestä muutettiin parempi ja turvallisempi. Video oli konkreettinen todiste siitä, että yhteishengessä tapahtui positiivisia muutoksia.

Eeva Sinisalo-Juha (2013, 11) korostaa, että ohjaajan ammatillisuus on keskeinen onnistumiseen vaikuttava tekijä nuorten kanssa työskenneltäessä. Siksi omaa ohjaajuuttani arvioidakseni nostan esille sellaisia piirteitä, mitä ”onnistunut ohjaaminen” edellytti. Sinisalo-Juha kertoo, että haasteellista ohjaamisessa on nuorten etsikköajan arvostaminen, mikä näkyy ohjaajalle nuorten kriittisyytenä ja toimintatapojen kyseenalaistamisena. Toinen haaste on myös nuorten tapa nostaa ohjaaja omaksi

idoliksi, mikä on itse tunnistettava ja osattava torjua. Itse pyrin torjumaan niin sanotun idolin pestin olemalla mahdollisimman rehti, oma itseni, jotta en olisi kokenut painetta olla nuorille tietynlainen sankarihahmo.

Tärkeää oli, että myös nuorille kävi ilmi oma inhimillisyyteni – kun huomasin ryhmän tavassa toimia jotakin häiritsevää, pyrin kertomaan, miltä se itsestäni tuntui ja miksi toivoin, että ryhmä olisi toiminut toisin. Videoprojektin aikana oli haasteita, mitkä saivat itseni arvioimaan omia kykyjäni ja asemaani asettaa nuorille rajat. Konfliktitilanteet vaativat jokaisena kertana dialogiin pääsyä nuorten kanssa, jotta edettiin tilanteen selvittämiseen ja hyvän hengen jälleenrakentamiseen.

Sinisalo-Juha (2013, 11) tuo esille nuorten ryhmäytymisen havainnoinnin ja tukemisen tärkeyden. Olennaista kummallekin on *palautteen antaminen*. Itse pyrin antamaan jatkuvaa palautetta ryhmän toiminnasta ja tuomaan myös nuorille esille omia näkemyksiä heidän käyttäytymisestään, sillä usein omat huomiot auttoivat myös nuoria avautumaan enemmän. Palautteen antaminen oli itseltäni myös kriittistä – ei suoranaisesti osoittavaa, mutta pyrin dialogin kautta saamaan nuoren itse kyseenalaisemaan tekojaan tai sanojaan ja pohtimaan omaa toimintaansa. Tämä mahdollisti nuorten kykyä tarkastella itseään niin yksilönä kuin ryhmän jäsenenä. Positiivinen palaute ja nuoriin uskomisen vei kuitenkin valtaosan palautteestani nuorille. Oli palaute positiivista tai kriittistä, luottamuksen syntyminen nuorten kesken vaati omaa rehellisyyttäni. Nuoret, jos ketkä, aistivat ohjaajan teennäisyyden ja epärehellisyyden, mikä taas tekee ohjaajuudesta kokemukseni mukaan entistä raskaampaa. Nuoret osaavat arvostaa rehellisyyttä, vaikka se olisikin ajoittain kriittistä ja ohjaajallekin haastavaa.

Mielestäni Sinisalo-Juha kertoo oivallisesti siitä, miten intensiivistä ryhmänohjaus on. Seuraava sitaatti (2013, 12) kiteyttää sen, miltä ohjaajana toimiminen aidosti tuntuu ja millainen on sen tunnearvo:

Ryhmien kanssa työskentely on vaativaa mutta myös hyvin antoisaa. Ohjaaja on samanaikaisesti sekä osa ryhmää että sen ulkopuolella. Ohjaajan tehtävänä on reflektoida ryhmää eli havainnoida sen fyysistä ja henkistä tilaa. Ohjaaja myös kantaa ryhmän tunnekuormaa.

Koin tunnekuorman kantamisen ohjaajana haastavimpana, sillä sitä oli kasaantunut lukuvuoden aikana ryhmän sisäisten ongelmien takia. Mutta ryhmänohjauksen antoisuus piili lopulta tunnekuorman keventymisessä, kun luokkahengessä ja nuorissa itsessään alkoi näkyä huomattavia, positiivisia muutoksia. Tunnekuorma keveni minimiin siinä vaiheessa, kun etenimme projektin kanssa videoiden kuvaamiseen – siihen hetkeen, missä nuoret työskentelivät yhdessä sulassa sovussa yhteisen tavoitteen eteen.

Ehkä onnistumiseni ohjaajana piilikin ryhmän mukaan heittäytymisessä ja työskentelyn intensiivisyyden sietämisessä. Sinisalo-Juha (2013, 15) korostaakin, että ohjaajan on ennen kaikkea uskallettava luottaa itseensä, heittäytyttävä tilanteeseen ja samanaikaisesti myös edustettava aikuisuutta ja rajoja. Ohjaaja on lopulta se, joka mahdollistaa ja rajoittaa. Ohjaajana heittäytyminen tarkoittaa myös nuorten maailman kanssa kosketuksiin pääsemistä, mikä vaatii kokemukseni mukaan avoimuutta, rohkeutta ja sekä jatkuvaa itsensä kyseenalaistamista. Näin on mahdollista työskennellä nuorten kanssa niin, että oppiminen ja tekemisen ilo ovat molemminpuolista ja tasarvoista. Yhdessä tekemisen ilo on olennaista, jotta päästäisiin yhteiseen tavoitteeseen.

6 ITSEARVIOINTI

Arvioin tässä kappaleessa omaa opinnäytetyötä siihen tarkoitettujen oppaiden pohjalta. Analysoin erityisesti omaa oppimista, opinnäytetyön sisältöä sekä opinnäytetyölle asetettujen tavoitteiden saavuttamista.

Humanistisen ammattikorkeakoulun Opinnäytetyöoppaan (2013) mukaan opinnäytetyössä opiskelijan on tarkoitus osoittaa oma, ammatillinen kypsyytensä sekä kykynsä pitkäjänteisyyteen sekä suunnitelmalliseen työelämän kehittämiseen yhteistyössä tilaajan kanssa (2013, 4). Käytännössä opinnäytetyössä opiskelijan kuuluu osoittaa taitonsa kehittämismenetelmien soveltamisesta, asiantuntijatekstin ja –tehtävän kirjoittamisesta sekä suorittamisesta.

Vaikka koen käyttäneeni kehittämistyön menetelmiä suhteellisen onnistuneesti ottaen huomioon, että se suoritettiin itsenäisesti ensimmäistä kertaa omissa opinnoissa, oli opinnäytetyön lopullisessa tuottamisessa itselleni haasteita. Asiantuntijatekstin kirjoittaminen tuntui aluksi mahdottomalta aloittaa, mutta pyrkiessäni kirjoittamaan mahdollisimman teoriapohjaista, ammatillista asiatekstiä, opin suunnattomasti, vaikka sen tuottamisessa onkin paljon kehittämiskohtia.

Kuten opinnäytetyössä on tuotu aiemmin esille, aiheen yksityiskohtaisempi raja-olisi pitänyt tehdä heti tutkimuksen toteuttamisen alussa. Teemahaastattelurungosta tuli laaja, sillä tarkoitus oli tuoda esille taidetoiminnan vaikutukset myös muihin nuorten elämän osa-alueisiin kuin ainoastaan koulumotivaatioon ja luokkahenkeen. Rajaaminen oli tutkimusaineistoa tarkasteltaessa välttämätöntä, sillä muuten opinnäytetyön aihe olisi ollut liian laaja. Ensisijainen oppi, minkä totesin opinnäytetyötä tehdessä, olikin tutkimuksen aiheen rajaaminen ja yksinkertaistaminen.

Kehittämistyön menetelmistä aineiston analyysi jäi omalta osalta suppeaksi ja epäselväksi. Se oli myös itselleni opinnäytetyön vaikein osa. Tutkimusaineiston analyysiin minun tulee perehtyä paremmin, sillä on todennäköistä, että käytän kehittämistyön menetelmiä työelämässä tulevaisuudessa. Aineiston analyysiin minun olisi pitänyt varata enemmän aikaa sekä pyytää lisätukea.

Tutkimusnäkökulman täsmennys olisi ollut myös suotavaa opinnäytetyölleni. Juha Hakala (2000, 100) toteaa opinnäytetyön näkökulman tarkentamisen olevan olennaista sen ”onnellisen etenemisen” kannalta, sillä tarkennus helpottaa opinnäytetyön loogista jatkumoa. Itselläni vaihtui opinnäytetyötä tehdessä niin näkökulma kuin tarkka aihekin. Toisaalta opinnäytetyön palauttamisesta ja ajoissa valmistumisesta aiheutunut kiire auttoi myös opinnäytetyön aiheen rajaamisessa ja yksinkertaistamisessa, mutta siksi opinnäyte jäi hieman vajaaksi.

Opinnäytetyön mieleisin osuus itselleni oli tutkimustyön toteuttaminen – erityisesti haastatteluiden suunnittelu sekä toteutus. Koin haastattelijana toimimisen itselleni luontaiseksi rauhallisuuteni ja puolueettomuuteni takia. Itselleni oli luontaisesti tärkeää tehdä tutkimusta mahdollisimman eettisesti, mikä sai minut perehtymään huolellisesti tutkimuseetiikkaan. Itse tutkimustyö sopi myös uteliaalle ja tiedonjanoiselle luon-

teelleni, mikä teki minusta hyvän aineiston kerääjän. Heikkouteni piili järjestelmällisyydessä ja tarkkaavaisuudessa, mitä mielestäni aineiston analyysi tutkijalta vaatii.

Keskityin kirjallisuuteen erityisesti ennen opinnäytetyön aloittamista ja tutkimuksen toteuttamista, mikä mielestäni näkyy opinnäytetyössä. Silti menettely niiden jälkeen aiheutti vaikeuksia, sillä en osannut edetä aineiston kanssa itsenäisesti. Etenemisen vaikeus myös vaikutti opinnäytetyön tekemisen intoon ja motivaatioon, siihen, että pääsisi taas aineistoon käsiksi. Aiheen rajaamisen vaikeus teki myös oikean kirjallisuuden valitsemisesta hankalaa. Lopulta kirjoja löytyi enemmän työpöydältä käyttämättöminä kuin opinnäytetyön lähdeluettelosta.

Huolimatta näistä seikoista opinnäytetyön aihe oli ja on edelleen itselleni tärkeä. Se myös näkyy omissa pohdinnoissani sekä videoprojektin henkilökohtaisena merkityksenä itselleni. Opinnäytetyön tekeminen osoitti, miten omat vahvuudet näkyvät selkeimmin toiminnallisissa, ammatillista ohjaamista vaativissa tehtävissä kuin varsinaisen tekstin tuottamisessa.

Se, että kouluista tulisi toiminnallisia, yhteisöllisiä ja innostavia ”oppimisen keskuk-sia”, on näkemykseni mukaan ensi askel hyvinvoivaan nuorisoon sekä aktiivisiin yhteiskunnallisiin tulevaisuuden vaikuttajiin, joilla on uskoa itseensä. Kuten myös tässä opinnäytetyössä tuli todistettua varmaksi, ovat eri taidemenetelmät toimivia työkaluja nuorten hyvinvoinnin tukemissa, mikä myös ehkäisee nuorten riskiä syrjäytyä.

LÄHTEET

- Helsingin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2013-2016. Viitattu 1.10.2015.
<http://hyvinvoinninpalveluopas.fi/index.php/materiaalit/oheismateriaalit/1-lasten-ja-nuorten-hyvinvointisuunnitelma-2013-2016/file>
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena. 2009. Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Ruusuvuori, Johanna & Nikander, Pirjo & Hyvärinen, Matti (toim.) 2010. Haastattelun analyysi. Tallinna: Vastapaino.
- Kantonen, Lea. 2005. Teltta – Kohtaamisia nuorten taidetyöpajoissa. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.
- Kopakkala, Aku. 2011. Porukka, jengi, tiimi. Ryhmädynamiikka ja siihen vaikuttaminen. Helsinki: Edita.
- Alasuutari, Pertti. 1999. Laadullinen tutkimus. Tampere: Vastapaino.
- Ojasalo, Katri & Moilanen, Teemu & Ritalahti, Jarmo (toim.) 2009. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: WSOYpro Oy.
- Kuula, Arja. 2011. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Jyväskylä: Bookwell Oy.
- Urainen, Ville. 2012. Otetaan koppi niistä jotka on putoamassa. Etsivänä koulunuo-
 risotyöntekijänä ammattiopistossa. Opinnäytetyö. Humanistinen Ammattikorkeakoulu.
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/48062/Urainen_Ville.pdf?sequence=1
- Kuronen, Ilpo. 2010. Peruskoulusta elämäkouluun. Ammatillisesta koulutuksesta syrjäytymisvaarassa olevien nuorten aikuisten tarinoita peruskoulusuhteesta ja elämäkoulusta peruskoulun jälkeen. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.
- Koskinen, Tuulikki & Mustonen, Pekka & Sariola Reetta (toim.) 2010. Taidekasvatuksen Helsinki. Espoo: Multiprint Oy.
- Krappe, Johanna & Parkkinen, Terttu & Sinisalo-Juha Eeva (toim.) 2013. Tavarat taskuissa. Nuorten ryhmäohjauksen taidelähtöisiä menetelmiä. MIMO-projekti 2010-2013. Kaarina: Winbase Oy.
- Hakala, Juha T. 2000. Opinnäytetyö luovasti. Kehittämisen ja tutkimustyön opas. Tampere: Gaudeamus.
- Opinnäytetyöopas. 2013. Lindholm, Arto & Kylmäkoski, Merja & Rainò, Päivi & Viitanen, Reijo (toim.) Humanistinen ammattikorkeakoulu.

LIITTEET

LIITE 1

HAASTATTELURUNKO

03/2015

Helsinki

Kategoriat: taide, kulttuuri, nuoret, identiteetti, itsetuntemus, ryhmäytyminen, syrjäytymisen ehkäisy, elämykset, voimaantuminen, tulevaisuus, loppuarviointi, projektityö, opinnäytetyö

TEEMA 1: KOULU & KOTI

- Oletko hahmottanut, mikä *MINÄ – Unelmista arkeen ja takaisin*-hanke on ja mistä siinä on kyse? Perusteluita ja ajatuksia.
- Oletko kertonut perheenjäsenillesi ja ystävillesi *MINÄ* -hankkeesta? Tietävätkö he hankkeesta? Kommentit kotoa.
- Ovatko opettajat informoineet tarpeeksi hyvin hankkeen tapahtumista? Miten?
- Saitko hankkeen saralta tukea tai apua yhteishakuun tai työnhakuun?

TEEMA 2: MINÄ & TYÖPAJAT

- Mikä on ollut mieluisin työpaja? Miksi?
- Mikä työpajoista on ollut epämieluisin tai haastavin? Miksi?
- Onko tavallisella koulunkäynnillä ja työpajoilla suuria eroja? Mitä?
- Millaisia taideohjaajat ovat olleet mielestäsi?
- Jos saisit päättää, millaisiin työpajoihin saisit osallistua, mitä ne olisivat?

TEEMA 3: MINÄ & ESITYKSET

- Mikä esityksistä on ollut mieleenpainuvimman ja vaikuttavin? Miksi?
- Mikä esityksistä on ollut suosikkisi? Miksi?
- Mikä esityksistä on ollut epämieluisin tai kamalin? Miksi?
- Oletko oivaltanut jotakin merkittävää esityksiä katsoessa? Ovatko ne herättäneet ajatuksia? (Niin negatiivisia kuin positiivisia.)
- Oletteko käyneet läpi esityksiä yhdessä jälkikäteen? Miten, millä tavalla?

- Jos saisit päättää, millaisia esityksiä saisit mennä katsomaan, mitä ne olisivat?

TEEMA 4: LUOKKAHENKI

- Tunsitko luokkalaisiasi koulun alkaessa? Ovatko työpajat ja esitykset auttaneet ystävystymään muiden kanssa?
- Onko luokkahenki sinusta parempi/huonompi/samanlainen kuin syksyllä? Mikä on muuttunut? Miksi, mitkä ovat vaikuttaneet mahdolliseen muutokseen? (Hyvä luokkahenki = ei kiusaamista, toisten kunnioitus, turvallinen olo ja rauha luokassa.)
- Aiotko pitää luokkakavereihisi yhteyttä koulun loputtua?
- Koetko että saat olla luokassa oma itsesi?

TEEMA 5: MINÄ –HANKE & SINÄ

- Oletko jättänyt menemättä kouluun esitysten tai työpajojen takia tai päinvastoin – mennyt juuri niiden takia?
- Ovatko työpajat auttaneet oman elämäsi suunnittelussa tai haaveiden hahmottamisessa? Oletko löytänyt uusia unelmia? Tiedätkö nyt paremmin, mitä toivot tulevaisuudeltasi kuin koulun alkaessa?
- Jos mietit sitä henkilöä, joka olit koulun alkaessa, huomaatko muutosta siihen henkilöön, joka on tässä tällä hetkellä? Oletko sinä muuttunut vuoden aikana – miten? Mitkä ovat vaikuttaneet muutokseen?
- Löysitkö itsestäsi uusia puolia työpajoissa? Millaisia?
- Onko MINÄ -hankkeen kaltaisilla taideprojekteilla mielestäsi vaikutusta nuorten elämään – kannattaisiko sellaisia olla kouluissa enemmän? Onko niistä nuorille hyötyä? Miksi?
- Miltä hankkeen loppuminen tuntuu omalta osaltasi? Ikävältä, kivalta, ei mitään?

LIITE 2

MINÄ – Unelmista arkeen ja takaisin –hankkeen toimintasuunnitelma

Nuoret, jotka uhkaavat liukua opiskelun, työnteon ja sosiaalisen yhteisön ulottumattomiin tarvitsevat erityistä tukea koulunkäyntiin sekä omien voimavarojen ja tavoitteiden tunnistamiseen. MINÄ – Unelmista arkeen ja takaisin projekti tarjoaa kymppiluokkaa käyville oppilaille ja kouluille resurssit kymppiluokan menestyksekkääseen suorittamiseen ja peruskoulun jälkeisen elämän suunnitteluun.

Kymppiluokka eli perusopetuksen lisäopetus on tarkoitettu peruskoulunsa päättäneille nuorille, jotka eivät ole saaneet opiskelupaikkaa tai jotka tarvitsevat lisää aikaa tulevaisuutensa suunnitteluun.

Taide oppimisympäristönä

MINÄ –projektissa nostetaan taide oppimisympäristönä vahvasti perinteisen koululuokan rinnalle, otetaan käyttöön uusia opetusmetodeja, huomioidaan paremmin erilaisia oppijoita ja tehdään tilaa luovuudelle. Näin yritetään ehkäistä nuorten liukumista mielekkään oppimisen ulkopuolelle vahvistaen samalla heidän itsetuntoaan ja –tuntemustaan.

MINÄ –projektiin osallistuvien kymppiluokkien oppilaat tekevät vuoden aikana projektin itsestään tutkimalla sitä mitä taidekin tutkii: kuka olen, mistä tulen ja mihin kuulun. Prosessin aikana nuoret rakentavat omaa elämäntarinaansa muodostaakseen käsitystä omasta identiteetistään liittyäkseen vahvemmin ympäröivään yhteisöön. Koko lukuvuoden kestävä taideprojekti tukee nuoren tasa-painoista kasvua antaen välineitä kokonaisvaltaiseen oppimiseen, monipuolistaa persoonallisuuden kehitystä ja itseilmaisua sekä vahvistaa kykyä toimia erilaisten ryhmien jäsenenä.

Taide-elämysten, -kokemusten sekä työpajoissa itse tekemisen kautta mahdollistetaan voimautumisen kokemuksia koulun arjessa. Taiteen avulla edistetään nuoren kykyä tuntea itseään paremmin ja löytämään sekä käsittelemään tunteitaan kannustaen heitä vaikuttamaan itse omaan elämäänsä, kulttuuriinsa ja yhteisöönsä.

Vaikka projektin aikana taidetta tehdään myös itse ja mahdollisesti kehitytään taidoissa, ovat tärkeässä roolissa taide-elämykset ja niistä syntyneet kokemukset sekä niiden jakaminen ja niistä keskusteleminen muiden kanssa.

Taide oppimisympäristönä vapauttaa ja mahdollistaa uuden syntymisen kun koulumaailmassa vallitsevat perinteiset odotukset, säännöt ja normit eivät ohjaa ajattelua ja tekemistä. Taidekokemukset kannustavat itsenäiseen ajatteluun ja uusien näkökulmien syntymiseen ja keskustelun kautta vaikeidenkin asioiden käsittely helpottuu kun ne etäännyvät itsestä taide-esitysten avulla.

Osallistavuus

Nuoren osallistaminen niin projektin suunnittelu- kuin toteutusvaiheessa vahvistaa hänen kokemustaan omasta kyvykkyydestä ja pätevyydestä toimia ja muuttaa asioita sekä vaikuttaa niihin niin omassa elämässä kuin yhteisössä. Nuoria vastuutetaan ja heidän sosiaalisia taitoja kehitetään antamalla heille eri vastuualueita hankkeen järjestelyissä, mm. tapaamisten sopimisia taidetoimijoiden kanssa sekä vanhempainillan ja päätösjuhlan suunnittelussa ja järjestelyissä.

Jokainen osallistuva luokka saa yhdessä suunnitella ja päättää osan projektin sisällöstä harjoitellen samalla demokraattista päätöksentekoa. Vuorovaikutustilanteita harjoittelemalla vahvistetaan nuoren toimijuutta. Saatuaan yhteisen projektisuunnitelman valmiiksi jokainen nuori tekee sen pohjalta henkilökohtaisen työ-/projektisuunnitelmansa. Edellä mainittujen toimintojen tuloksena myös nuorten sitoutuminen projektiin vahvistuu.

Vuorovaikutuksen kautta nuori oppii toimimaan yhdessä sekä oppii suvaitsemaan ja arvostamaan erilaisuutta. Myös oma paikka kokonaisuudessa hahmotuu erilaisten kohtaamisten kautta. Osallistava toiminta johtaa parhaassa tapauksessa valtaistumiseen eli tukee ja antaa nuorelle uskoa oman toimintavallan mahdollisuuksiin.

Sisällyttämällä myös kymppiluokkaan kuuluvat työharjoittelut tapahtuviksi taidelaitoksissa niissä työskentelevien, projektiin sitoutuneiden työntekijöiden ohja-

uksessa voidaan paremmin tukea ja löytää nuorten omia kiinnostuksen kohteita. Samalla avataan taidetta ja sen mahdollistavia taustavoimia myös ammatillisina mahdollisuuksina.

Koulun, rehtorin ja opettajien merkitys sekä sitoutuminen

Projektin onnistuminen edellyttää koko koulun sitoutumista hankkeeseen. Rehtorilla on tässä tärkeä rooli ja omalla asenteellaan hän pystyy vaikuttamaan koko opettajainhuoneeseen. Vaikka projektissa on mukana vain osa koulun opettajakunnasta, edellyttävät taidelaitosvierailut, työpajat sekä muut kurssitapahumat joustavuutta muilta opettajilta. Projektin ohjelmaa aikatauluttaessaan rehtorin ja opettajien on huolehdittava siitä, että keskusteluihin on varattu riittävästi tunteja.

Kymppiluokan luokanvalvojalla/ryhmänohjaajalla on merkittävä rooli: hän ottaa vastuun kurssikokonaisuudesta ja pitää ”langat käsissään”. Hänen tehtävänä on motivoida oppilaat osallistumaan projektin ohjelmaan. Hän pitää huolen siitä, että kenellekään nuorelle ei jää epäselväksi mistä kurssilla on kysymys tai miten tapahtumat liittyvät teemaan. Toivottavaa on, että luokanvalvoja/ryhmänohjaaja toimii myös muiden opettajien sparraajana ja kutsuu heidät säännöllisesti vertaiskeskusteluihin.

Eheyttävä oppiminen ja opettajien koulutus

Koska projektin toimintamalli eri oppimisympäristöineen ja -metodeineen sekä oppilaiden osallistamisineen rikkovat kouluarjen vakiintuneita rakenteita ja asettaa hierarkiat uuteen järjestykseen, tuo se uusia haasteita myös opettajille.

Toisin kuin aikuisvetoisessa oppimisessa korostetaan tässä projektissa oppilaslähtöisyyttä rikkoen tietoisesti opettajajohtoisuutta antaen enemmän valtaa ja samalla vastuuta nuorille.

Parhaassa tapauksessa myös opettajat heittäytyvät yhteistyötilanteisiin, jonka tuloksena syntyy aitoa vastavuoroisuutta.

Oppiaineiden rajoja on mahdollista ja helppo ylittää kun opetus on teemallista ja asioita käsitellään monitahoisesti. Tarkoituksena on tukea eheyttävää oppimista eli toteuttaa projekti läpäisevästi useassa eri oppiaineessa kunkin aineen opetussuunnitelmat huomioiden: äidinkielessä, historiassa, uskonnossa ja elämäntiedossa, matematiikassa, kuvataiteessa ja opinto-ohjauksessa. Tämä vahvistaa myös opettajien keskinäistä yhteistyötä.

Suurelle osalle eri aineiden opettajista taide oppimisympäristönä on vieras. Koulutuksen avulla avataan opettajille taidetta sekä taidelaitoksia oppimisympäristönä. Lisäksi heidät opastetaan Annantalon taidekeskuksessa kehitettyjen voimauttavien työpajamenetelmien käyttöön osana omaa opetusta, jotka jäävät opettajan pääomaksi tulevaisuuteen.

Prosessin aikana järjestetään säännöllisiä tapaamisia taidelaitosten yleisötyövastaavien sekä muiden asiantuntijoiden ja taiteilijoiden kanssa. Tärkeitä välineitä opettajille ovat lisäksi kokemusten vaihto ja vertaistuki kollegoiden kesken.

Taiteilija – opettaja työparius, asiantuntijuuden jakaminen

Projektin aikana taiteilijat jalkautuvat kouluille vetämään työpajoja tai keskustelemaan oppilaiden kanssa näiden näkemistä tai kuulemista esityksistä, näyttelyistä ja konserteista sekä avaamaan omaa työtään ja taiteilijuuttaan.

Opettaja toimii välittäjänä luokan ja taiteilijan kesken jakaen omaa pedagogista osaamistaan ja saaden vastaavasti uusia ideoita omaan opetustyöhönsä. Taiteilijan kanssa työskentely antaa parhaimmillaan opettajalle uskoa omaan tekemiseen, lisää uskallusta rutiinien rikkomiseen, vahvistaa omia taitoja, tuo virkistystä kouluarkeen sekä auttaa näkemään nuoret uusin silmin.

Kodin ja koulun yhteistyön vahvistaminen

Tutkimusten mukaan kodin ja koulun yhteistyö vähenee yläasteella, jolloin nuori käy läpi voimakkaimmat kasvun ja kehityksen vaiheet. Monen kymppiluokan nuoren kohdalla aiempi koulunkäynti on tuottanut negatiivista palautetta kun nuoren kehitys ja koulumenestys ei ole sopinut tavanomaiseen kaavaan.

Vanhempien asenne ja mielenkiinto nuoren opiskelua kohtaan on kuitenkin merkittävä tilanteessa, joka on nuoren tulevaisuuden kannalta ratkaiseva. Projektin kautta osaltaan pyritään vahvistamaan kodin ja koulun välistä yhteistyötä ja tukemaan vanhempien ja nuorten positiivista vuorovaikutusta. Yhteistyön ja myönteisten kokemusten lisäämiseksi vanhemmille järjestetään Annantalolla keskusteluilta, missä kerrotaan projektista ja vanhemmat pääsevät tutustumaan ja keskustelemaan projektissa mukana olevien ammattilaisten kanssa. Ja päinvastoin.

Ennen joulua kouluilla järjestetään tilaisuus, jossa nuoret esittelevät syksyn työpajoissa syntyneitä töitään vanhemmilleen. Kevät huipentuu päätösjuhlaan, jossa yhdessä nuorten ja vanhempien kanssa reflektoidaan kulunutta vuotta ja nuoret ”luovuttavat” kokemuksensa ja ideansa tulevien kymppien mahdollisten MINÄ –projektien käyttöön. Yhteisten tilaisuuksien järjestämisellä saavutetaan positiivisia yhteisöllisyyden kokemuksia.

Toteutus

Hanke toteutetaan yhteistyössä Annantalon ja helsinkiläisten taidetoimijoiden sekä koulujen kanssa. Vastuuhenkilöinä toimii Annantalon kulttuurituottaja. Projektia koordinoi siihen palkattava kokopäiväinen projektituottaja. Taidetoimijoiden osalta vastuuhenkilöinä toimivat museopedagogiikan ja yleisötyön vastaavat. Kouluissa vastuuhenkilöinä toimivat rehtorit yhdessä kymppiluokkien luokanvalvojen/ryhmänohjaajien kanssa.

MINÄ – Unelmista arkeen ja takaisin pilottiprojektiin valitaan mukaan kymmenen kymppiluokkaa (noin 240 oppilasta).

LYHYESTI:

Tavoitteet:

- *oppilaslähtöisyys*
- *nuoren itsetunnon ja –tuntemuksen kasvaminen*
- *minäkuvan vahvistuminen*
- *suvaitsevaisuuden lisääntyminen*
- *vuorovaikutustaitojen kehittyminen*
- *oma-aloitteellisuuden lisääntyminen*
- *sitoutuminen*

- *opiskelumotivaation lisääntyminen*
- *vastuun ottaminen*
- *luovuuden ja ilon löytyminen*
- *kokonaisvaltainen oppiminen*
- *toimijuuden vahvistuminen*
- *tunnetaitojen harjoittaminen*
- *elämännhallintataitojen kehittyminen*
- *voimautumisen kokemukset*
- *syrjäytymisen ehkäiseminen*
- *oppimisympäristöjen laajentuminen*
- *kodin ja koulun yhteistyön tukeminen*
- *rutiinien rikkominen*
- *voimauttavat menetelmät opetukseen*

Sisältö sekä aikataulu:

Ajatuksena on, että hanke on pilottina 1,5-vuotinen. Ensimmäinen puoli vuotta sitoutetaan ja koulutetaan opettajat, jonka jälkeen ensimmäinen lukuvuosi toimii pilottina. Siitä saadun tulosten ja palautteiden perusteella hanketta kehitetään ja sen pohjalta jatketaan mahdollisesti toinen ja kolmas lukuvuosi.

Kevät 2014

- *Rehtoreiden/koulujen sekä taidelaitosten sitouttaminen*

Helmi-toukokuu 2014

- *Opettajien koulutus sekä taidelaitosten perehdytys projektiin*

Elokuu 2014

- *Vanhemmille tilaisuus Annantalolla heti koulujen alettua*
- *Toisella viikolla koulujen alettua oppilaiden ryhmäyttäminen ja projektin esittely*
- *Omien portfolioiden sidonta*

- Yhteisen projektisuunnitelman tekeminen
- Henkilökohtaisen työsuunnitelman tekeminen

Syyskuu-lokakuu 2014*

- Taidetapahtumat, taiteilijatapaamiset, asiantuntijaluennot, keskustelut, työpajat, työharjoittelut taidelaitoksissa

Marraskuu 2014

- Taidetapahtumat, taiteilijatapaamiset, asiantuntijaluennot, keskustelut, työpajat, vanhempainillan valmistelut

Joulukuu 2014

- Taidetapahtumat, taiteilijatapaamiset, asiantuntijaluennot, keskustelut, työpajat, vanhempainillan valmistelut
- Vanhempainilta

Tammi-maaliskuu 2015

- Taidetapahtumat, taiteilijatapaamiset, asiantuntijaluennot, keskustelut, työpajat

Huhtikuu 2015

- Taidetapahtumat, taiteilijatapaamiset, asiantuntijaluennot, keskustelut, reflektoinnit, päätösjuhlan valmistelut

Toukokuu 2015**

- Työharjoittelut taidelaitoksissa

Kesä-elokuu 2015

- Palautteet ja tulokset
- Kehittäminen

Syyskuu 2015-toukokuu 2017 (*-)**

Toteuttajat ja yhteistyökumppanit:

Helsingin kulttuurikeskus / Annantalo sekä Helsingin opetusvirasto. Lisäksi hankkeeseen on alustavasti sitoutuneet Ateneumin taidemuseo, Designmuseum, Helsingin taidemuseo, Q-teatteri, Sinebrychhoffin taidemuseo, Suomen Kansallisteatteri, Suomen valokuvataiteen museo, Teatterimuseo sekä Zodiak – Uuden tanssin keskus.